وزارت معارف
معینیت نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم
و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

دروس اجتماعی

صنف ششم

سال چاپ: ۱۳۸۹ هـ . ش.

کتاب های درسی متعلق به وزارت معارف بوده
خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است. با
متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

وزارت معارف
معینیت نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم
و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

دروس اجتماعی

صنف ششم

سال چاپ هـ.ش.

کمیته های تألیف، تحقیق و تدقیق کتاب

مؤلف:

معاون سرمؤلف عبدالغیاث غوری عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

مطالعه و تأیید:

شورای ملی:

اعضای کمیسیونهای امور دینی، معارف و تحصیلات عالی ولسی جرگه و مشرانو جرگه.

تحقیق و تدقیق:

وزارت معارف:

- محمد عزیز بختیاری مشاور وزارت معارف.
- پوهاند غلام جیلانی عارض مشاور بخش جغرافیه.
- عبدالاحد غزنیوال عضو شورای علمی وزارت معارف.
- سر مؤلف الحاج نجیب الله امین افغان عضو علمی دیپارتمنت جغرافیه ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی
- معاون سر مؤلف محمد افضل عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب‌درسی
- معاون سر مؤلف شکیلا حبیب رحیمی عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب‌درسی.
- معاون مؤلف رحمان عنایت عضو علمی دیپارتمنت جغرافیه ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- مؤلف شیر محمد رونقی عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب‌درسی.
- معاون مؤلف سامعه واعظ عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- راحله روشنا مشاور دیپارتمنت علوم اجتماعی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی وتألیف کتب درسی.

کمیتهٔ محتوا، دینی سیاسی و فرهنگی:

- دکتور محمد یوسف نیازی مشاور وزارت معارف.
- محمد آصف ننگ رئیس نشرات و اطلاعات وزارت معارف.

کمیتهٔ نظارت تحقیق و تدقیق:

- دکتور عبدالغفور غزنوی معین نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس وزارت معارف، رئیس کمیته
- محمد صدیق پتمن معین تدریسی وزارت معارف عضو
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی عضو

طرح،کمپوز و دیزاین: حمید الله "غفاری"

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطن افغانستـــان دی
دا عزت د هـــر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچي يې قهرمـــان دی

دا وطن د ټولو کـور دی
د بلوڅـــو د ازبکـــو

د پښتـــون او هزاره وو
د ترکمنـــو د تاجکـــو

ورسره عرب، گوجـــر دي
پامېـــريان، نورستانيـــان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ايمـــاق، هم پشـه يان

دا هيـــواد به تل ځليږي
لکـــه لمـــر پر شنه آسمـان

په سينـــه کې د آسيـــا به
لکـــه زړه وي جـــاويدان

نوم د حق مودی رهبـــر
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف

استادان، معلمان و شاگردان عزیز!

تعلیم و تربیه اساس انکشاف و توسعهٔ هر کشور را تشکیل می دهد، نصاب تعلیمی یکی از عناصر مهم تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی های معاصر جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه همواره در حال تَطَوُّر می‌باشد؛ بناء لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغیرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتبی که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده است، موضوعات علمی مفید در آن اضافه شده است، فعال نگه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس جزء پلان تدریس گردیده است.

امیدوارم تدریس این کتاب با استفاده از روش های آموزش فعال مطابق رهنمود ها و پلان تعلیمی تعیین شده صورت گیرد، و اولیای شاگردان نیز در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردیده، نتایج و دست آوردهای خوبی برای شاگردان و کشور ما داشته باشد.

من باور دارم که استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات دین مبین اسلام، حس وطن دوستی و معیار های علمی با در نظرداشت نیازمندی های مُبرم جامعهٔ ما انکشاف نماید.

در این عرصه از تمام شخصیت های علمی و دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات سالم و مفید خویش مؤلفان ما را در بهبود بیشتر تألیف کتب درسی یاری نمایند.

از همهٔ دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و تدوین نصاب تعلیمی جدید و طبع و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی می نمایم.

و من الله التوفیق

فاروق «وردک»

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دولت	
جمهوری اسلامی افغانستان	۲-۱
تقسیمات ملکی افغانستان	۵-۳
نیاز جامعه به دولت	۷-۶
دولت ما	۹-۸
قانون اساسی افغانستان	۱۱-۱۰
وحدت ملی	۱۳-۱۲
مرور مختصر بر وقایع افغانستان از سال ۱۳۵۲ الی ۱۳۸۰	۱۷-۱۴
اجلاس بن	۱۹-۱۸
ادارهٔ مؤقت	۲۱-۲۰
لویه جرگهٔ اضطراری	۲۳-۲۲
دولت انتقالی اسلامی افغانستان	۲۵-۲۴
آغاز بازسازی کشور	۲۷-۲۶
انتخابات ریاست جمهوری	۲۹-۲۸
پارلمان افغانستان	۳۲-۳۰
کشورهای همسایه	
جمهوری اسلامی پاکستان	۳۴-۳۳
جمهوری اسلامی ایران	۳۶-۳۵
تاجکستان	۳۸-۳۷
ازبکستان	۴۰-۳۹
ترکمنستان	۴۲-۴۱
چین	۴۴-۴۳
تاریخ اسلام	
وضعیت شبه جزیرهٔ عرب قبل از اسلام	۴۷-۴۵
زنده گی حضرت محمد (ص) ازتولد تابعثت	۵۱-۴۸
زنده گی حضرت محمد (ص) از بعثت تا هجرت	۵۴-۵۲
زنده گی حضرت محمد (ص) از هجرت تا رحلت	۵۸-۵۵
خلفای راشدین	
حضرت ابوبکر صدیق (رض)	۶۰-۵۹
حضرت عمر فاروق (رض)	۶۳-۶۱
حضرت عثمان (رض)	۶۵-۶۴
حضرت علی (رض)	۶۹-۶۶
حقوق بشر	۷۱-۷۰
محیط زیست	۷۳-۷۲
دخانیات	۷۴

جمهوری اسلامی افغانستان

هدف: شاگردان باید بدانند که افغانستان در کدام براعظم قرار گرفته و با کدام کشورها همسایه است.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

نفوس	تعداد مردم
مساحت	وسعت خاک
براعظم	خشکهٔ کلان دنیا مانند آسیا، افریقا، امریکا، آسترلیا، اروپا و انتارکتیکا.

- کشور ما در کدام بر اعظم موقعیت دارد؟

- آیا همسایگان افغانستان را می‌شناسید؟

افغانستان در جنوب آسیا موقعیت دارد. مساحت کشور ما ۶۵۰,۰۰۰ کیلو متر مربع و نفوس آن، مطابق معلومات سال ۱۳۸۶ هـ.ش. احصائیه مرکزی، در حدود ۲۶,۰۰۰۰۰۰ (بیست و شش ملیون) نفر می‌باشد. به طرف شمال افغانستان، کشور های تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان واقع اند. افغانستان در غرب با جمهوری اسلامی ایران سرحد مشترک دارد. در شمال شرق افغانستان جمهوریت مردم چین موقعیت دارد. سرحدات کشور ما در سمت های جنوبی و شرق باجمهوری اسلامی پاکستان بواسط خط تحمیلی دیورند نشانی شده است که مردم افغانستان آنرا به رسمیت نشناخته اند.

شاگردان در گروه ها، کشور های همسایه افغانستان را نشان داده و نام های آنها را بگیرند.

سؤال ها:

۱. افغانستان چند کشور همسایه دارد؟

۲. در شمال افغانستان کدام کشور ها قرار دارند؟

فعالیت در خارج صنف

نقشهٔ افغانستان را در کتابچه های تان رسم کرده و کشور های همسایه را نشان دهید.

درس (۲)

تقسیمات ملکی افغانستان

اهداف: شاگردان تعداد ولایات و ولسوالی‌های افغانستان را یاد بگیرند و با نام‌های ولایات آشنا شوند.

- افغانستان چند ولایت دارد؟
- افغانستان چند ولسوالی دارد؟

کشور ما به ۳۴ ولایت تقسیم شده و پایتخت آن کابل است. هر ولایت چندین ولسوالی دارد که تعداد مجموعی ولسوالیها در کشور ما به ۳۶۴ ولسوالی می‌رسد. اکثر مردم کشور در قریه‌ها زنده‌گی کرده و بقیه در شهرها زنده‌گی می‌کنند. نام ولایات کشور و مراکز آنها را در جدول ذیل بخوانید.

لست ولایات کشور به ترتیب حروف الفباء

شماره	نام ولایت	مرکز ولایت
۱	ارزگان	تیرینکوت
۲	بادغیس	قلعه نو
۳	بامیان	بامیان
۴	بدخشان	فیض‌آباد
۵	بغلان	پلخمری
۶	بلخ	مزار شریف
۷	پروان	چاریکار
۸	پکتیا	گردیز
۹	پکتیکا	شرن
۱۰	پنجشیر	بازارک
۱۱	تخار	تالقان

شماره	نام ولایت	مرکز ولایت
۱۲	جوزجان	شبرغان
۱۳	خوست	خوست
۱۴	دایکندی	نیلی
۱۵	زابل	قلات
۱۶	سرپل	سرپل
۱۷	سمنگان	ایبک
۱۸	غزنی	غزنی
۱۹	غور	چغچران
۲۰	فاریاب	میمنه
۲۱	فراه	فراه
۲۲	کندز	کندز
۲۳	کندهار	کندهار
۲۴	کابل	کابل
۲۵	کاپیسا	محمود راقی
۲۶	کنرها	اسعدآباد
۲۷	لغمان	مهترلام
۲۸	لوگر	پل علم
۲۹	میدان وردک	میدان‌شهر
۳۰	ننگرهار	جلال‌آباد
۳۱	نورستان	پارون
۳۲	نیمروز	زرنج
۳۳	هرات	هرات
۳۴	هلمند	لشکرگاه

فعالیت در صنف

شاگردان در گروه ها، ولایات افغانستان را نام گرفته و در نقشه نشان دهند.

سؤال ها:

۱. افغانستان به چند ولایت تقسیم شده است؟

۲. تعداد ولسوالی‌های کشور را بنویسید؟

۳. نام ولایات همسایهٔ خود را بنویسید؟

فعالیت در خارج صنف:

نقشهٔ افغانستان را در کتابچه رسم کرده و ولایت خود را در آن نشان دهید.

درس (۳)

نیاز جامعه به دولت

اهداف:

- شاگردان باید به اهمیت وجود دولت و حکومت آشنا شوند.
- شاگردان باید خود را عضو جامعه و دولت احساس نمایند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

جامعه	گروهی از مردم که دارای فرهنگ مشترک بوده و در سرزمین معینی زندگی می‌کنند و باهم روابط منظم سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دارند
سازمان	تشکیلاتی که در آن افراد دارای اهداف مشترک کار نمایند
حکومت	حکومت رکن سیاسی و اجرائیوی یک دولت است که در یک کشور نظم عامه را تأمین میکند.
دولت	عالیترین تشکیلات سیاسی که هدف آن کمک به اداره امور زندگی آن جامعه است.

- به نظر شما، جامعه چیست؟
- نظم و هماهنگی در جامعه چگونه برقرار می‌شود؟
- دولت چه وظیفه دارد؟

جامعه عبارت است از مجموعهٔ انسان‌هایی که برای مدت طولانی در یک سرزمین مشترک زنده‌گی می‌کنند و باهم روابط منظم اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی دارند. مردمی که در یک کشور زنده‌گی می‌کنند، ملت نامیده می‌شود. زیرا آنان هم در سرزمین مشترک زنده‌گی می‌کنند و هم برای رفع نیازهای اجتماعی و اقتصادی خود روابط منظم، پایدار و طولانی دارند.

جامعه برای برقراری نظم و هماهنگی و نیز برای تأمین امنیت داخلی و خارجی و کنترول انحرافات و کجروی‌ها، نیازمند دولت است. نیاز جامعه به دولت یک نیاز اساسی است و هر جامعه‌ای برای نظم بخشیدن به فعالیت‌های افراد و گروه‌ها به دولت احتیاج دارد. دولت برای تدارک خدمات و تأمین امنیت و رفاه مردم، ادارات مختلفی را ایجاد می‌نماید. قابل یادآوری است که هیچ دولتی نمی‌تواند بدون یک رئیس و رهبر شکل گیرد. این رهبر بنام پادشاه، سلطان و یا رئیس جمهور یاد می‌شود که در نظام‌های سیاسی مختلف، نام‌های متفاوتی به خود می‌گیرند.

دولت وظیفه دارد که میان ادارات مختلف یک جامعه هماهنگی ایجاد کند، مانع تجاوز اشخاص به مال، جان و ناموس مردم شود و اگر کشوری قصد تجاوز به سرزمین تحت حاکمیت آنرا کند از آن دفاع نماید.

فعالیت در صنف

هر گروه از شاگردان درس را خلاصه نموده و نمایندهٔ آنها آنرا در صنف ارائه نماید. [1]

سؤال ها:

۱. جامعه را تعریف کنید؟
۲. چرا جامعه به دولت نیاز دارد؟
۳. وظایف دولت را بنویسید.

فعالیت در خارج صنف:

مکتبی را تمثیل کنید که مدیر یا سرمعلم نداشته باشد.

۱- معلم محترم به شاگردان تفهیم فرمایید که به هیچوجه در کتاب ننویسند، بلکه در کتابچهٔ یادداشت خویش بنویسند.

درس (۴)

دولت ما

اهداف:

- شاگردان باید با دولت افغانستان آشنا شوند.
- شاگردان بتوانند ارکان دولت را تشخیص دهند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

فرهنگ	مجموع رسوم، آداب، باورها و دستاورد های مادی و معنوی یک جامعه است.
پارلمان	مجلس قانونگذاری نماینده‌گان مردم که مرکب است از ولسی‌جرگه و مشرانوجرگه.

- دولت ما چه خصوصیت هایی دارد؟
- آیا مردم، دولت و حکومت خود را انتخاب کرده‌اند؟

نظام‌های سیاسی گوناگونی در کشورهای مختلف جهان وجود دارد که هر کدام خصوصیات خود را دارد. از مهمترین خصوصیتهای دولت جمهوری اسلامی افغانستان، اسلامی‌بودن و مردمی‌بودن آن می‌باشد. در نظام جمهوری اسلامی افغانستان، رفاه، ترقی و سعادت جامعه در روشنی احکام و دساتیر دین مبین اسلام، تأمین می‌شود.

ارکان دولت

دولت متشکل از سه قوهٔ ذیل است:

ولسی جرگه

۱. **قوهٔ مقننه:** برای مردم و دولت قانون می‌سازد و متشکل است از ولسی‌جرگه و مشرانوجرگه.

۲. **قوهٔ اجرائیه:** مسؤولیت اجرا و تطبیق قوانین را بر عهده دارد و عبارت است از وزرا یا کابینه و ادارات مستقل.

۳. **قوهٔ قضائیه:** دعواهای مردم را حل و فصل نموده و عدالت را تأمین مینماید، که متشکل از ستره محکمه و سایر محاکم میباشد.

رئیس جمهور در رأس هرسه قوه قرار داشته و از کار قوای سه گانـه (مقننـه، قـضاییه و اجرائیه) نظارت می‌کند. وظایف و صلاحیت‌های هر قوه در قانون اساسی تعیـین گردیـده است.

هر گروه از شاگردان درس را خلاصه نموده و نمایندهٔ آنها آنرا در صنف ارائه نماید.

سؤال ها:

۱. دولت ما چه خصوصیاتی دارد؟
۲. قوای سه‌گانه را نام ببرید.
۳. مطابق سؤال‌های فوق، خود تان به صورت گروهی یا انفرادی دو سؤال دیگر ترتیب نمایید.

فعالیت در خارج صنف:

شاگردان به یک ادارهٔ دولتی یا ادارهٔ مکتب برده شوند تا ارتباط، هماهنگی و نظم را در آن اداره مشاهده و یادداشت نموده و در صنف ارائه بدارند.

درس (۵)

قانون اساسی افغانستان

هدف: شاگردان باید به مفهوم قانون اساسی آشنا شوند تا آن را در زنده‌گی خود رعایت کنند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

تصویب	فیصله رسمی مجلس
لایحه	سند رسمی یک اداره مثلاً مکتب که در آن وظایف معلمان و مسؤولین مکتب شرح شده است
قوانین	جمع قانون

برای تأمین نظم و محافظت حقوق افراد و یا جوامع، اصول و قوانین لازم است. اگر حاضری، تقسیم اوقات و وظایف معین برای معلم و سرمعلم در مکتب تعیین نمی‌شد، مکتب نظم خود را از دست می‌داد. اینکه معلم چند ساعت درس بدهد، سرمعلم کدام کار ها را اجرا نماید، تفتیش برای اجرای کدام وظیفه به مکتب بیاید، و شاگرد چند روز حاضر باشد تا شامل امتحان گردد، همه در لایحه مکتب نوشته شده است.

در افغانستان برای نظم بهتر در جامعه و دولت، سندی توسط نماینده‌گان مردم در لویه‌جرگه به تصویب رسیده است که قانون اساسی نام دارد. تمام قوانین دیگر باید با قانون اساسی سازگار باشند.

قانون اساسی افغانستان در دوازده فصل و ۱۶۲ ماده تدوین شده است. مطابق به قانون اساسی، دین رسمی کشور ما اسلام است و نظام حکومت ما «جمهوری اسلامی» می‌باشد. قانون اساسی کشور ما در سال ۱۳۸۲ هـ.ش. توسط لویه‌جرگه به تصویب رسید. در مادهٔ ششم قانون اساسی آمده است: «دولت به ایجاد یک جامعهٔ مرفه و مترقی بر اساس عدالت اجتماعی، حفظ کرامت انسانی، حمایت حقوق بشر، تحقق دموکراسی، تأمین وحدت ملی، برابری بین همه اقوام و قبایل و انکشاف متوازن در همه مناطق کشور مکلف می‌باشد».

فعالیت در صنف

هر گروه از شاگردان در مورد کار هایی که در مکتب ممنوع است، صحبت نمـوده و خلاصهٔ آنرا به همصنفان ارائه کنند.

سؤال ها:

۱. برای تأمین نظم و محافظت حقوق افراد به چه‌چیزی ضرورت است؟
۲. اگر در مکتب هر کس وظیفهٔ خود را اجرا نکند، چه می‌شود؟
۳. قانون اساسی ما چند ماده دارد؟

فعالیت در خارج صنف:

به کمک معلم صاحب، قانون اساسی افغانستان را مطالعه کرده و کوشش کنید تا وظایف خود را در مقابل دولت و وظیفهٔ دولت را در مقابل اطفال کشور در آن پیدا نمایید.

SS (D) 0607

درس (۶)

وحدت ملی

اهداف:

- شاگردان باید به اهمیت اتحاد و وحدت ملی آشنا شده و به وحدت و همبسته‌گی که باعث پیروزی است، باور نمایند.

در افغانستان اقوام زیادی زنده‌گی می‌کنند. اقوام افغانستان عبارتند از: پشتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوچ، پشه‌ای، نورستانی، ایماق، عرب، پامیری، قرغز، قزلباش، گجر، براهوی و اهل هنود. افغانستان خانهٔ مشترک تمام افغانهاست. دولت مکلف به ارائه خدمات به همه اقوام است. تمام اقوام به حقوق یکدیگر احترام می‌نمایند تا وحدت ملی مستحکمتر گردد.

بیرق ملی، سرود ملی، پولیس ملی، اردوی ملی و معارف همه‌گانی نشانه‌های وحدت تمام اقوام افغانستان هستند.

اندرز یک پدر باتجربه:

پیر مرد خردمند و باتجربه‌ای روزی فرزندان خود را جمع کرد تا آنها را نصیحت نماید. او چند دانه چوب باریک را در کنار یکدیگر گذاشت و آنها را محکم بست و سپس آنرا به نوبت به فرزندان خود داد تا بشکنند. آنها کوشش نمودند اما با وجود آن هیچ یک از فرزندان وی نتوانست آنرا بشکند. مرد دانا چوب‌ها را گرفت و بستهٔ آن را باز کرد و آنها را یکه یکه به دست فرزندان خود داد تا بشکنند. این بار آنها بسیار به آسانی چوب‌ها را شکستند. آنگاه پیر مرد رو به فرزندان خود نموده و گفت: فرزندان من! اگر از همدیگر جدا باشید، دشمن شما را به آسانی شکست می‌دهد ولی اگر باهم متحد باشید، هیچ دشمنی بر شما پیروز نخواهد شد.

فعالیت در صنف

شاگردان در کار گروهی درس را خلاصه نموده و در صنف ارائه نمایند.

سؤال ها:

۱. اقوام افغانستان را نام بگیرید؟
۲. نشانه های وحدت ملی را نام بگیرید.
۳. از اندرز پدر باتجربه چه می‌آموزیم؟

فعالیت در خارج صنف:

خانواده‌یی را تمثیل نمایید که در آن وحدت و اتفاق وجود داشته باشد.

درس (۷)

مرور مختصر بر وقایع افغانستان از سال ۱۳۵۲ الی ۱۳۸۰

اهداف:

- شاگردان به وقایع سی سال اخیر کشور خود آشنایی پیدا کنند.

قبل از ماه سرطان سال ۱۳۵۲ در افغانستان نظام شاهی مشروطه برقرار و اعلیحضرت محمد ظاهر آخرین پادشاه آن بود.

در ۲۶ سرطان سال ۱۳۵۲ محمد داود با براه انداختن کودتای نظامی قدرت را به‌دست گرفت و به جای نظام شاهی، نظام جمهوری را اعلان نمود. محمد داود الی سال ۱۳۵۷ رئیس جمهور افغانستان بود.

در ۷ ثور ۱۳۵۷ در نتیجه یک کودتای نظامی نور محمد تره‌کی قدرت را به دست گرفت و نام رژیم خود را جمهوری دموکراتیک خلق افغانستان گذاشت. نور محمد تره‌کی تا سنبله ۱۳۵۸ در رهبری دولت باقی ماند و در نتیجه مخالفت های درونی حزب دموکراتیک خلق به دستور حفیظ الله امین کشته شد.

از سنبله ۱۳۵۸ الی جدی ۱۳۵۸ حفیظ الله امین برای مدت سه ماه به حیث رئیس شورای انقلابی جمهوری دموکراتیک خلق زمام امور را در دست داشت. حکومت حفیظ الله امین در ششم جدی سال ۱۳۵۸ با تجاوز مستقیم قوای نظامی اتحاد شوروی سابق بر افغانستان، از بین برده شد.

در روز ۶ جدی ۱۳۵۸ ارتش سرخ اتحاد شوروی ببرک کارمل را باخود آوردند و او را به حیث منشی عمومی حزب دموکراتیک خلق و رئیس شورای انقلابی جمهوری

دموکراتیک خلق افغانستان تعیین نمودند. ببرک کارمل به تطبیق سیاست های حزبش ادامه داد و تا ماه ثور ۱۳۶۵ در قدرت باقی ماند.
با تغییر سیاست در اتحاد شوروی وقت ببرک کارمل از رهبری افغانستان سبکدوش و داکتر نجیب الله بجای او به قدرت رسید. نجیب الله از ماه ثور ۱۳۶۵ تا ماه حمل ۱۳۷۱ زمام امور دولت افغانستان را به دست داشت.

جهاد مردم متدین افغانستان که بر ضد رژیم حاکم آغاز گردیده بود با تجاوز قوای نظامی اتحاد شوروی شدت یافت. نیرو های شوروی با تحمل تلفات و خسارات سنگین مجبور به ترک افغانستان شدند. خروج آخرین دسته قوای نظامی اتحاد شوروی سابق از افغانستان در ۲۶ دلو سال ۱۳۶۷ تکمیل گردید.

پس از خروج نیرو های اتحاد شوروی رژیم نجیب الله بیش از سه سال دیگر ادامه یافت تا آنکه رهبران مجاهدین وارد کابل شده و به تاریخ ۸ ثور ۱۳۷۱ قدرت سیاسی را به دست گرفتند.

بتاریخ ۸ ثور سال ۱۳۷۱ پروفیسور حضرت صبغت الله مجددی برای مدت دو ماه ریاست دولت اسلامی افغانستان را به عهده گرفت.

از ماه سرطان سال ۱۳۷۱ الی میزان ۱۳۷۵ استاد برهان الدین ربانی ریاست دولت اسلامی افغانستان را بعهده داشت.

در ماه میزان ۱۳۷۵ ملا محمدعمر مجاهد که رهبری تحریک طالبان را به عهده داشت به قدرت رسید و امارت اسلامی را اعلام نمود. وی در عقرب سال ۱۳۸۰ از قدرت برکنار گردید.

در دوره های اشغال و ادامه جنگ های تحمیلی آلام و خسارات هنگفتی به افغانستان وارد گردیده است که مختصری از آن در زیر شرح میگردد:

- در حدود دو میلیون نفر جان خود را از دست دادند.
- تعداد زیادی از هموطنان ما معلول و معیوب گردیدند.
- در حدود پنج میلیون نفر مجبور به ترک وطن و مهاجرت گردیدند.
- میلیون ها خانواده از مناطق و محلات خود بیجا شدند.
- شهر ها و قریه ها ویران یا شدیداً خساره مند گردیدند.
- تاسیسات عام المنفعه از قبیل تعمیرات دولتی، سرک ها، پل ها، فابریکه ها، تاسیسات زراعتی و آبیاری، تاسیسات و شبکه های آب و برق، مراکز خدمات صحی وسیستم ترانسپورت تخریب و یا شدیداً خساره مند گردیدند.
- آثار تاریخی و میراث های گرانبهای فرهنگی کشور مانند: موزیم ها و آبدات تاریخی منهدم و یا شدیداً متضرر گردید.
- رشد اقتصادی و اجتماعی کشور با رکود مواجه شده و افغانستان از پیشرفت در تمام عرصه ها باز ماند.
- مردم با مشکلاتی چون: بیکاری، فقر و تنگدستی مواجه شدند.
- بین مردم تفرقه ایجاد گردید.
- جرایم جنگی و اخلاقی افزایش یافت.
- حقوق اساسی و مدنی مردم پایمال گردید.

قابل تذکر است که از اثر جنگ های تحمیلی بیشترین خسارات به عرصه‌های معارف و تعلیم و تربیه در کشور ما وارد آمد:

- تعداد زیادی از علما و معلمان به شهادت رسیدند.
- ساختمان اکثر مکاتب تخریب و یا خساره مند گردید.
- سیستم عادی تعلیم و تربیه مختل و سطح و کیفیت تعلیم و تربیه پایین آمد.
- نه تنها اطفال در بسیاری از نقاط کشور به مکاتب و تعلیم و تربیه دسترسی نداشتند بلکه در بعضی دوره ها دختران از رفتن به مکتب و کسب تعلیم منع گردیدند.
- تعداد زیاد اولاد وطن بیسواد ماندند.

این موضوع به همه روشن است که مداخلات کشور های خارجی یکی از مهمترین علل بوجود آمدن و تداوم جنگ ها در کشور گردیده است. قبل از جنگ سی ساله، مردم صلح دوست افغانستان در تمام مناطق کشور در کنار هم با روحیه برادری زنده‌گی مینمودند. مهم است که افغانها با اتحاد و اتفاق وحدت ملی را تقویه نمایند و باکسب علم و دانش ویرانی های جنگ را جبران و افغانستان را آباد و به یک کشور پیشرفته مبدل سازند.

فعالیت در صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند:

گروه ا ول اضرار جنگ را در افغانستان لست نمایند.

گروه دوم فواید اتحاد و همبسته‌گی را لست نمایند.

هر دو گروه به نوبت موضوع را به سایر همصنفان ارائه نمایند.

سؤال ها:

۱. قشون شوروی در کدام سال در خاک افغانستان تجاوز نمود؟
۲. افغانستان در کدام عرصه ها بیشتر خساره مند شد؟
۳. حکومت داکتر نجیب الله در کدام سال سقوط کرد؟

فعالیت در خارج صنف:

هر یک از شاگردان به کمک والدین خود راجع به ویرانیهای افغانستان در ۳۰ سال اخیر پنج پنج سطر بنویسند.

درس (۸)

اجلاس بن

هدف:

- شاگردان با فیصله‌های جلسهٔ بن آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

دموکراسی	آزادیخواهی، روشی در سیاست وحکومت که در آن اختیارات در دست مردم و نماینده گان آنها باشد.
استقر ار	قرار گرفتن
مزایا	خوبیها، فضیلت‌ها

- چه نیازی به تشکیل جلسهٔ بن و جود داشت؟
- چه تصامیمی در جلسهٔ بن اتخاذ گردید؟

به منظور رفع منازعهٔ در افغانستان، تأمین مصالحه ملی، استقرار صلح پایدار، رعایت حقوق بشر و تأسیس یک حکومت فراگیر ملی، نماینده‌گان گروه های مختلف سیاسی افغان در ترکیب هیأت های مختلف در ماه قوس ۱۳۸۰ هـ ش. در شهر بن آلمان، گردهم آمدند. سر انجام، این اجلاس تحت سرپرستی لاخضر براهیمی نمایندهٔ ملل متحد و معاون او فرانسس وندرل بعد از جر و بحث‌های زیاد به توافقات زیر دست یافت:

۱- تشکیل ادارهٔ موقت برای ۶ ماه.

۲- تدویر لویه جرگهٔ اضطراری و تعیین حکومت انتقالی برای ۱۸ ماه که طی این مدت قانون اساسی تدوین و انتخابات عمومی برگزار و حکومت منتخب تشکیل گردد.

۳-استقرار و جابجا شدن نیروهای بین المللی کمک به تأمین امنیت در افغانستان.

۴-اعمار مجدد افغانستان به کمک جامعهٔ بین المللی.

۵-تعقیب سیاست دوستانه توسط حکومت افغانستان با همه کشورهای جهان بخصوص کشورهای همسایه.

فعالیت در صنف

شاگردان بطور گروهی درس را خلاصه بسازند و مطالب عمده توسط نمایندهٔ شـان بـه سایر همصنفان بیان گردد.

سؤال ها:

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۱- زنده‌گی اجتماعی، خواستار روابط:

الف - ملی است؛

ب - بین المللی است؛

ج — الف و ب صحیح است؛

د - هیچ کدام

۲- انسانها زمانی می‌توانند با هم کمک و همکاری بیشتر نمایند که:

الف - صلح و امنیت حکمفرما باشد؛

ب - جنگ و ویرانی ادامه داشته باشد؛

ج- الف و ب صحیح است؛

د - هیچ کدام.

۳- اجلاس بن به چه منظور دایر شد؟

ادارۀ موقت

هدف:

- شاگردان با ایجاد ادارۀ موقت آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

ادارۀ موقت	حکومتی که در دوران خاص و فوق العادۀ سیاسی، پس از انتقال قدرت از یک نظام سیاسی به نظام سیاسی دیگر تشکیل می‌شود.
استثنا	بدون، بیرون کردن چیزی از حکم ماقبل.
تضاد	ناسازگاری، مخالفت

- اداره موقت چگونه به وجود آمد؟
- وظایف ادارۀ موقت چه بود؟

طوریکه قبلاً متذکر شدیم، در ماه قوس ۱۳۸۰هـ ش. مذاکرات صلح بین افغانها به سرپرستی سازمان ملل متحد در شهر بن آلمان دایر و سر انجام به توافقات تاریخی پیرامون ایجاد ادارۀ موقت افغانستان به ریاست محترم حامد کرزی پایان یافت.

در اول جدی ۱۳۸۰ هـ ش. رسماً انتقال قدرت از دولت اسلامی تحت رهبری استاد برهان الدین ربانی به ادارۀ موقت تحت ریاست محترم حامد کرزی صورت گرفت و کابینۀ جدید شروع به کار نمود.

درین دوره دروازه‌های مکاتب، مدارس و پوهنتون‌ها به روی دختران و پسران باز گردید، و زنان از حق کار در ادارات دولتی و تحصیل بهره‌مند گردیدند. قانون اساسی ۱۳۴۳ هـ ش. (به استثنای مواد مربوط به نظام شاهی و در تضاد با موافقت نامۀ بن) مطابق موافقتنامۀ بن مورد اجرا قرار گرفت. انجوها (مؤسسات غیر دولتی) دفاتر خود را در کابل باز نمودند و بازسازی کشور آغاز گردید.

در کار گروهی با مشورهٔ هم جواب صحیح را انتخاب نمایید.

ادارهٔ موقت اجرای وظایف ذیل را بعهده داشت:

الف: دفاع از استقلال، آزادی و تمامیت ارضی افغانستان.

ب: کار همه جانبه برای تفاهم، توافق و آشتی ملی.

ج: مبارزه در راه تأمین تساوی حقوق میان همه اتباع افغانستان بخصوص میان زن و مرد.

د: همه صحیح است.

سؤال‌ها:

۱. مذاکرات صلح بین افغان ها چه وقت و در کجا صورت گرفت؟

۲. کار کابینهٔ ادارهٔ مؤقت چه وقت و به سرپرستی کدام شخص در افغانستان آغاز شد.

درس (۱۰)

لویه‌جرگهٔ اضطراری

هدف:

- شاگردان با لویه‌جرگهٔ اضطراری آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

اضطرار	حالت غیر عادی و فوق العاده
منازعه	خصومت ، ستیزه نمودن

– لویه‌جرگهٔ اضطراری چگونه به وجود آمد؟

– چه موضوعاتی در لویه‌جرگه به تصویب رسید؟

یکی از عنعنات مهم و پسندیدهٔ مردم افغانستان از زمانه‌های قدیم تا کنون تشکیل جرگه‌ها و لویه‌جرگه‌ها برای حل معضلات عمدهٔ کشور می‌باشد.

مطابق فیصله‌های جلسهٔ بن به منظورحل و فصل مشکلات و تصمیم‌گیری به خاطر تأمین وحدت ملی و آیندهٔ افغانستان از تاریخ ۲۱ تا ۳۰ جوزای سال ۱۳۸۱ هـ ش. لویه‌جرگهٔ اضطراری با اشتراک بیش از ۱۵۰۰ نفر از نماینده‌گان مردم در خیمهٔ لویه جرگه واقع در انستیتیوت پولیتخنیک کابل دایر گردید. مهم‌ترین فیصله‌های لویه‌جرگهٔ اضطراری قرار ذیل بود:

– ادارهٔ موقت جای خود را به دولت انتقالی اسلامی افغانستان بدهد.

– محترم حامد کرزی رئیس اداره موقت، بحیث رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان برای ۱۸ ماه انتخاب گردید.

– ترکیب کابینهٔ پیشنهادی ریاست دولت انتقالی اسلامی افغانستان مورد تایید قرار گرفت.

– فیصله گردید تا درین مدت قانون اساسی کشور توسط لویه جرگه به تصویب برسد و حکومت موظف شد تا در زمینهٔ بازسازی کشور برنامه‌های مشخصی ترتیب و در عملی شدن آن اقدام نماید.

در لویه‌جرگهٔ اضطراری چه موضوعاتی به تصویب رسید؟ به شکل گروهی مطلبی را تهیه نموده و نمایندهٔ گروه، آن را به سایر همصنفان در صنف ارائه نماید.

سؤال ها:

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۱- لویه‌جرگهٔ اضطراری سال ۱۳۸۱ هـ . ش. از اهمیت خاصی برخوردار بود زیرا:

الف - نماینده گان مردم افغانستان با هم به مشوره پرداخته و رهبری کشور خود را انتخاب نمودند.

ب- ترکیب کابینهٔ پیشنهادی دولت انتقالی اسلامی افغانستان مورد تایید قرار گرفت.

ج - فضای لویه‌جرگه کاملاً آزاد و دموکراتیک بود؛

د - همه موارد صحیح است.

۲- تدویر لویه‌جرگه و مشوره کردن با همدیگر:

الف - یک امر اسلامی است؛

ب - یک امر ملی است؛

ج - از جملهٔ عنعنات پسندیدهٔ مردم افغانستان است؛

د - همه موارد صحیح است.

درس (۱۱)

دولت انتقالی اسلامی افغانستان

اهداف:

- شاگردان با مفهوم دولت انتقالی اسلامی افغانستان آشنا شوند.
- شاگردان بتوانند نکات عمدهٔ درس را تشخیص دهند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

آرا	جمع رأی، اندیشه‌ها و نظرات
تصویب	فیصه نهایی و رسمی ثبت شده

- دولت انتقالی اسلامی افغانستان چگونه به وجود آمد؟
- دولت انتقالی اسلامی افغانستان چه وظایفی را انجام داد؟

بر اساس توافقنامهٔ جلسهٔ تاریخی بن و فیصله‌های لویه‌جرگهٔ اضطراری سال ۱۳۸۱، ادارهٔ موقت جای خود را به دولت انتقالی اسلامی افغانستان داد. محترم حامد کرزی رئیس ادارهٔ موقت، از طرف لویه‌جرگه به حیث رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان با اکثریت آرا، انتخاب گردید. دولت انتقالی اسلامی افغانستان وظایف زیادی را بر عهده داشت که در اینجا به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌نماییم:

- تصویب قانون اساسی کشور توسط لویه‌جرگه؛
- تدویر انتخابات آزاد و عادلانه؛
- چاپ و توزیع پول جدید؛
- تأسیس کمیسیون مستقل حقوق بشر؛
- مبارزه علیه تروریزم، مواد مخدر و جنایات سازمان‌یافته؛
- برقراری روابط صلح‌آمیز و دوستانه با تمام کشورهای جهان، بخصوص کشورهای همسایه؛
- تشکیل اردوی ملی؛
- خلع سلاح عمومی.

شاگردان در گروه ها، فواید چاپ و توزیع پول جدید را برای کشور لــست نمــوده و نمایندهٔ شان در پیشروی صنف بیان نماید.

سؤال‌ها:

۱- دولت انتقالی اسلامی افغانستان چه وقت به وجود آمد؟

۲- مهمترین وظایف دولت انتقالی افغانستان را نام بگیرید؟

فعالیت در خارج صنف:

به کمک اولیای خویش مطلبی را در بارهٔ صلح تهیه نمایید.

درس (۱۲)

آغاز بازسازی کشور

هدف:

- آشنایی شاگردان با مفهوم بازسازی.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

پروسه	جریان، طی مراحل و جریان عمل
تحمیل	با فشار و زور قبولاندن.

در اثر جنگ‌های تحمیلی و مداخلات خارجی در کشور ما، علاوه بر اینکه میلیون‌ها نفر کشته و معلول شدند و میلیون‌ها نفر دیگر به کشورهای دور و نزدیک مهاجر گردیدند، سیستم مخابرات، راه‌های ارتباطی، تجارت، صنایع، معارف، زراعت، مالداری و سایر تأسیسات زیربنایی کشور یا کاملاً تخریب و یا شدیداً خساره‌مند گردید.

در این رابطه سؤال‌های ذیل مطرح می‌شود:

- چه وقت بازسازی افغانستان آغاز شد؟
- این بازسازی به کمک کدام کشورها صورت گرفت؟

مردم صلح‌دوست افغانستان پس از تحمل سالها رنج و عذاب، ادارهٔ موقت را به ریاست محترم حامد کرزی بر اساس فیصله‌های جلسهٔ بن و با همکاری جامعه بین‌المللی ایجاد نمودند. از آن پس برخی از دولت‌های صلح‌دوست جهان به کمک مردم افغانستان شتافتند، تا ویرانی‌های گذشته را آباد سازند.

از همه مهم‌تر مسأله تأمین صلح سرتاسری بود که برای دست یافتن به آن به کمک کشورهای صلح دوست جهان اردوی ملی و پولیس ملی تنظیم و جریان بازسازی و نوسازی کشور مطابق پلان ادامه یافت.

فعالیت در صنف

طی سالهای جنگ تحمیلی در افغانستان چه چیزها ویران گردید؟ در این رابطه باهم مباحثه نموده و نتیجهٔ گفتگوها را یادداشت نمایید و در آخر یکی از اعضای گروه آنرا در صنف بخواند و به پرسش‌ها پاسخ دهد.

سؤال‌ها:

۱- طی سالهای جنگ در کشور ما کدام تأسیسات زیاد خساره دید، نام بگیرید؟

۲- ما در برابر آبادی وطن خود چه مسؤولیت های داریم؟

فعالیت در خارج صنف:

در منطقه‌یی که زنده‌گی می‌کنید، چه کارهای توسط مؤسسات دولتی یا غیر دولتی (انجوها) انجام شده است؟ آنها را به کمک اولیای خویش لست نمایید.

SS (D) 0607

درس (۱۳)

انتخابات ریاست جمهوری

اهداف:

- شاگردان با انتخابات و طرز کار آن آشنا شوند.
- شاگردان خود را عضو فعال جامعه بدانند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

انتخابات	عملیهٔ انتخاب کردن کسی از میان دیگران برای کاری.
کاندیدا	نامزد، کسی‌که برای نماینده‌گی مردم در پارلمان یا مقام دیگر داوطلب شود.

- اولین رئیس جمهور منتخب افغانستان چگونه انتخاب گردید؟

مرکز ثبت نام خانم‌ها

صفوف رأی دهنده‌گان

کارت رأی‌دهی

انتقال صندوقهای رأی‌دهی

مردم افغانستان نخستین انتخابات آزاد، عادلانه، مستقیم و سری ریاست جمهوری را در سال ۱۳۸۳ تجربه کرد. این انتخابات در ساعت ۷ صبح روز ۱۸ میزان سال ۱۳۸۳هـ ش. با حضور نماینده‌گان کاندید های ریاست جمهوری و نماینده‌های ملل متحد، برگزار گردید. در این انتخابات ۱۸ نفر در مبارزات انتخاباتی فعالانه

اشتراک نمودند. این انتخابات در یک فضای کاملاً آرام و آزاد برگزار گردید. مردان و زنان افغان به خاطر تعیین رئیس جمهور کشور به پای صندوق‌های رأی رفته و به صورت آزاد و سری رأی خود را به صندوق‌ها ریختند.

کمیسیون انتخابات به تاریخ ۱۳ عقرب ۱۳۸۳ بعد از شمارش آراء اعلام کرد که محترم حامد کرزی با کسب بیش از ۵۰ فیصد آرا برنده شد. بدین ترتیب، محترم حامد کرزی بحیث اولین رئیس جمهور منتخب کشور برای مدت پنج سال از طرف اکثریت مردم افغانستان انتخاب گردید.

فعالیت در صنف

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و روی این مطلب که چگونه شخصی را به نماینده‌گی از خود انتخاب کنند، باهم مشوره نمایند و نمایندهٔ هر گروه نظر گروه مربوطه را در صنف ارائه نماید.

سؤال ها:

۱. نخستین انتخابات ریاست جمهوری افغانستان در چه تاریخی انجام شد؟
۲. در انتخابات ریاست جمهوری چند نفر خود را نامزد کرده بودند؟
۳. به کدام تاریخ نتیجهٔ انتخابات از طرف کمیسیون انتخابات اعلان شد و نتیجهٔ آن چه بود؟

فعالیت در خارج صنف:

به کمک اولیای خویش مطلبی را در بارهٔ انتخابات بنویسید.

درس (۱۴)

پارلمان افغانستان

هدف:

- شاگردان به ساختار پارلمانی افغانستان آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

پارلمان	شورای ملی که مرکب از مشرانو جرگه و ولسی جرگه میباشد.
تصویب	**فیصلهٔ نهایی به اکثریت یا اتفاق آراء**

آیا تا کنون نام پارلمان یا شورای ملی افغانستان را شنیده اید؟

پارلمان یکی از ارکان دولت می باشد که در کشور ما از آن به نام شورای ملی یاد می شود. اولین بار پارلمان در کشور ما درسال ۱۳۱۱خورشیدی در دورهٔ سلطنت محمد نادر شاه ایجاد شد. این نهاد نشانه مشارکت مردم در وضع قانون و تصمیم گیری های سیاسی است. اعضای شورای ملی افغانستان از طریق انتخابات و انتصاب از طرف رئیس جمهور به شورای ملی راه پیدامی کنند. این نماینده‌گان در شورای ملی قوانین را مطابق با نیازمندیهای مردم وضع می کنند.

شورای ملی در کشور ما دو مجلس دارد که بنامهای ولسی جرگه و مشرانو جرگه یاد می شوند.

ولسی جرگه:

ولسی جرگه در کشور ما حد اکثردوصد پنجاه عضو دارد.

این اعضا را مردم سراسر کشور از بین کسانی که خود را کاندیدا می‌کنند انتخاب نموده که به عنوان نمایندهٔ مردم آن حوزهٔ انتخابی به ولسی جرگه راه پیدا می‌کنند. کسانی که انتخاب می شوند برای مدت پنج سال نمایندهٔ مردم ولایت خود در شورای ملی می باشند.

آیا می دانید نمایندهٔ مردم منطقه شما در شورای ملی چه کسی است؟

ولسی جرگه در آغاز کار یک نفر از اعضای خود را به عنوان رئیس، دو نفر را به عنوان نایب اول و دوم و دو نفر دیگر را به عنوان منشی انتخاب می‌کند. این گروه را هیأت اداری ولسی جرگه می گویند.

فعالیت در صنف

رئیس فعلی ولسی جرگه چه کسی است؟ از بزرگان بپرسید، و در صنف برای دوستان خود بگویید.

وظایف ولسی جرگه:

۱. تصویب، تعدیل یا لغو قوانین و یا فرامین تقنینی:

ولسی جرگه، متناسب با نیازمندیهای مردم قوانین جدید را تصویب می‌کند و قوانین گذشته را که از کارآیی لازم برخوردار نباشد لغو می‌کند.

۲. تصویب پروگرامهای انکشاف فرهنگی، اقتصادی و تکنالوژیکی:

برنامه های که برای انکشاف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تکنالوژیکی از طرف دولت و یا بخش خصوصی ارائه می‌شود باید از تصویب نماینده‌گان مردم در ولسی جرگه بگذرد.

۳. تصویب بودجه دولتی و اجازهٔ اخذ یا اعطای قرضه:

ولسی جرگه بودجه دولت و سازمانهای دولتی را تعیین می‌کند. همچنین اگر دولت بخواهد قرضه بگیرد و یا به دولت دیگر قرضه بدهد باید اجازهٔ ولسی جرگه را داشته باشد.

۴. ایجاد واحدهای اداری، تعدیل و یا الغای آن ها: ولسی جرگه می‌تواند واحد های اداری را ایجاد کرده و یا تغییراتی در واحد های موجود پدید آورد و یا بعضی از واحد های اداری را منحل کند.

۵. تایید معاهدات و میثاقهای بین المللی یا فسخ الحاق افغانستان به آنها:

کشور ما افغانستان برخی از پیمانها و میثاقهای بین المللی را پذیرفته است. تایید، پذیرش و یا لغو آنها به عهده ولسی جرگه می باشد.

مشرانو جرگه:

دو ثلث اعضای مشرانو جرگه انتخابی و یک ثلث آن انتصابی میباشد، طوریکه یک ثلث از نماینده گان این مجلس از بین اعضای شورا های ولایات و یک ثلث از میان اعضای شورای های ولسوالیهای ولایات انتخاب شده و یک ثلث دیگر را رئیس جمهور از بین افراد دانا و متنفذ انتخاب می نماید. نماینده گان مشرانو جرگه هم به مدت پنج سال کار می کنند.

مشرانو جرگه هم مانند ولسی جرگه دارای هیأت اداری می‌باشد

وظایف مشرانو جرگه:

مشرانو جرگه هم دقیقاً همان وظایف ولسی جرگه را بر عهده دارد با یک تفاوت که پیشنهاد طرح قانون از طرف دولت نخست به ولسی جرگه تقدیم می شود و ولسی‌جرگه بعد از تصویب، آنرا به مشرانو جرگه ارائه می‌دهند. مشرانو جرگه در ظرف ۱۵ روز در مورد آن تصمیم می‌گیرد و سپس آنرا به رئیس جمهور تقدیم می‌کند. در صورتی که رئیس جمهور فیصله شورای ملی را قبول داشته وآن را امضا کند، طرح ارائه شده به صورت قانون در می‌آید.

سؤال‌ها:

۱. پارلمان یا شورای ملی را تعریف کنید.
۲. آیا می‌دانید ریاست مشرانو جرگه در حال حاضر به عهده کیست؟
۳. اعضای ولسی جرگه چگونه به این مجلس راه پیدا می‌کنند؟
۴. هیأت اداری ولسی جرگه چند نفر می باشند؟
۵. از جمله وظایف شورای ملی ۲ وظیفه آنرا توضیح دهید.
۶. اعضای مشرانو جرگه چگونه به این مجلس راه می یابند؟
۷. وظایف مشرانو جرگه را بطور خلاصه نوشته و تفاوت آن را با وظایف ولسی جرگه بنویسید.

درس (۱۵)

کشورهای همسایه

۱- جمهوری اسلامی پاکستان

هدف:

- شاگردان با همسایهٔ شرقی و جنوبی کشور خود آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

ساحل	کنار دریاها و بحرها.
جلگه	زمین سرسبز مسطح و هموار.
جمهوری	دولتی که رئیس آن بر اساس رأی مردم، انتخاب شود.

به نقشه نگاه کرده و بگویید که در سمت های جنوب و شرق افغانستان کدام کشور قرار دارد؟

جمهوری اسلامی پاکستان از جملهٔ کشورهای جنوب قارهٔ آسیا است، که به طرف شرق و جنوب کشور ما موقعیت دارد. پاکستان در سال ۱۹۴۷م. مطابق با ۱۳۲۶ هـ . ش. از هندوستان به عنوان یک کشور اسلامی جدا گردیده و استقلال خود را حاصل کرد. جمعیت پاکستان تقریباً به یکصد و چهل میلیون نفر می‌رسد. مساحت این کشور تقریباً هفتصد و شصت و نه هزار کیلومتر مربع بوده و از چهار ایالت تشکیل شده است.

آب و هوای پاکستان در بیشتر نواحی ساحلی گرم و مرطوب و در نواحی صحرایی گرم و خشک است. زراعت مهمترین فعالیت اقتصادی مردم پاکستان است. در مناطق حاصلخیز این کشور گندم، برنج و پنبه کشت می‌شود. در این کشور کارخانه های متعدد ریسنده‌گی، بافنده‌گی، صنایع تولید کود کیمیاوی و غیره وجود دارد که مقداری ازین تولیدات خود را به کشورهای دیگر صادر می‌کند.

اکثریت مردم پاکستان مسلمان اند و به زبان‌های اردو، پنجابی، سندی، بلـوچی و پشتو صحبت می‌کنند. پایتخت کشور پاکستان شهر اسـلام آبـاد اسـت. شـهرهای مهم آن کراچی، لاهور، راولپندی، حیدرآباد فیصل‌آباد می‌باشد.

دریای سند که از کوههای همالیا سرچشمه می‌گیرد از جملهٔ بزرگترین دریاهای آن به شمار می‌رود. واحد پول آن روپیهٔ پاکستانی است.

فعالیت در صنف

جدول زیر را در کار گروهی تکمیل کنید:

موقعیت پاکستان نسبت به افغانستان	پایتخت	تاریخ استقلال	مهمترین شهرهای آن	واحد پول	محصولات زراعتی

سؤال‌ها:

۱- کشور پاکستان چه وقت آزادی خود را حاصل کرد؟

۲- دین اکثریت مردم پاکستان چیست؟

۳- در پاکستان مردم به کدام زبانها بیشتر صحبت میکنند؟

۴- صنایع تولیدی پاکستان را نام بگیرید.

درس (۱۶)

کشورهای همسایه

۲- جمهوری اسلامی ایران

هدف:

- شاگردان با همسایهٔ غربی کشور آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

جمعیت	کسانیکه دریکجا جمع شده باشند.
مساحت	اندازه سطح زمین یا هرچیز دیگر

- جمهوری اسلامی ایران در کدام طرف کشور عزیز ما موقعیت دارد؟

ایران از جملهٔ کشورهای آسیایی بوده و در طرف غرب کشور ما موقعیت دارد. مساحت آن تقریباً یک میلیون و ششصد هزار کیلو متر مربع می‌باشد. جمعیت ایران حدود هفتاد میلیون نفر می‌باشد. اکثریت مردم ایران مسلمانند و به زبان فارسی صحبت می‌نمایند.

شهرهای مهم آن مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز و کرمانشاه بوده و پایتخت آن شهر تهران است.

ایران از لحاظ زراعت انکشاف نموده و از ماشین آلات زراعتی زیاد در آنجا استفاده می‌شود که در نتیجه سطح تولیدات زراعتی در این کشور بالا رفته است. محصولات مهم زراعتی ایران عبارتند از: برنج، چای، پنبه، گندم، لبلبو، جواری و انواع میوه‌ها، بخصوص خرما و پسته. در کشور پهناور ایران معادن نفت، گاز، آهن، زغال سنگ، مس و فیروزه وجود دارد. همچنین، صنایع ذوب آهن، صنایع کیمیاوی، موترسازی، ماشین آلات زراعتی، نساجی، فرش، بوت دوزی، یخچال سازی، کاغذ و بلورسازی

در این کشور انکشاف نموده است و مقداری از این تولیدات به خارج صادر می‌گردد. آب و هوای مناطق کنار بحیرهٔ کسپین (دریاچهٔ خزر) مرطوب است و در این منطقه باران کافی می‌بارد.

فعالیت در صنف

جدول زیر را در کار گروهی به کتابچه های تان تکمیل کنید:

موقعیت ایران نسبت به افغانستان	پایتخت	دین	زبان	مهمترین محصولات صنعتی	مهمترین محصولات زراعتی

سؤال ها:

۱- شهرهای بزرگ ایران را نام بگیرید.

۲- حاصلات زراعتی ایران را نام ببرید.

۳- چرا کشور ایران از جمله کشورهای صادر کنندهٔ نفت و گاز در جهان است؟

درس (۱۷)

کشورهای همسایه

۳- تاجکستـــــــان

هدف:

- شاگردان با کشور تاجکستان آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

آسیای میانه	کشورهای آسیای میانه عبارتند از: تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان، قرغزستان.
استقلال	مستقل شدن، بدون وابسته‌گی، آزاده‌گی

-کشور تاجکستان به کدام طرف کشور ما قرار دارد؟

جمهوری تاجکستان که از جملهٔ کشورهای آسیای میانه می‌باشد، به طرف شمال کشور ما موقعیت دارد.

سقوط و فروپاشی اتحاد شوروی سابق در سال ۱۳۷۰ هـ . ش سبب استقلال تاجکستان و سایر جمهوری‌های اتحاد شوروی سابق شد. جمعیت تاجکستان حدود هفت میلیون نفر می‌باشد. مردم این کشور مسلمانند و به زبانهای تاجکی و روسی صحبت می‌نمایند.

پایتخت این کشور شهر دوشنبه است. خجند، کولاب و قرغان تیپه از جمله شهرهای مشهور این کشور است.

در این کشور انواع حبوبات، برنج و میوه‌ها تولید می‌شود و مردمان آن به تربیهٔ حیوانات نیز مشغول می‌باشند. استخراج زغال‌سنگ از معادن و تولید برق از جمله صنایع آن محسوب می‌شود.

جدول ذیل را در کار گروهی به کتابچه های تان تکمیل کنید:

موقعیت تاجکستان نسبت به افغانستان	پایتخت	دین	زبان	شهرهای مشهور	به بحر راه دارد یا نه؟	صنایع

سؤال ها:

۱- تاجکستان چه وقت استقلال خودرا به دست آورد؟

۲- کشورهای آسیای میانه را از روی نقشه نام بگیرید.

۳- تولیدات زراعتی کشور تاجکستان را نام بگیرید.

فعالیت در خارج صنف

تحت عنوان استقلال مطلبی تهیه نمایید.

درس (۱۸)

کشورهای همسایه

۴- ازبکستان

هدف:

- شاگردان با کشور ازبکستان آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

صنایع	جمع صنعت، هر چیز ساخته شدهٔ دست انسان
نساجی	بافنده‌گی
زرع	کشت

- ازبکستان در کدام قسمت آسیا و کدام طرف کشور ما موقعیت دارد؟

جمهوری ازبکستان نیز از جملهٔ کشورهای آسیای میانه می‌باشد که در طرف شمال کشور ما قرار دارد. این کشور در سال ۱۳۷۰ هـ ش بعد از فروپاشی شوروی سابق استقلال خود را به دست آورد. مساحت آن ۴۴۷۴۰۰ کیلومتر مربع است و جمعیت آن حدود بیست و پنج میلیون نفر می‌باشد.

پایتخت این کشور تاشکند است. سمرقند، بخارا و فرغانه از جملهٔ شهرهای مشهور آن میباشد.

مردم این کشور ازبک اند و به زبان ازبکی و روسی صحبت می‌نمایند. اکثریت مردم این کشور مسلمانند.

زرع پنبه و برنج در این کشور انکشاف زیاد کرده و صنایع فولادسازی، نساجی و غذایی نیز در این کشور وجود دارد. زغال‌سنگ، مس و نفت از جمله معادن آن به حساب می‌آید.

فعالیت در صنف

جدول ذیل را در کار گروهی تکمیل کنید:

موقعیت ازبکستان نسبت به افغانستان	پایتخت	دین	زبان	شهرهای مهم	معادن	محصولات زراعتی

سؤال ها:

۱- چرا کشور ازبکستان پنبه به کشورهای دیگر صادر می‌کند؟

۲- در جمهوری ازبکستان کدام نوع یا انواع صنایع انکشاف نموده نام بگیرید؟

۳- ازبکستان چه وقت به استقلال خود رسید؟

درس (۱۹)

کشورهای همسایه

۵- ترکمنستـــــان

هدف:

- شاگردان با همسایهٔ شمالی ما، کشور ترکمنستان، آشنا شوند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

کالا	مال التجاره یا چیزیست که یکی از نیازمندیهای انسان را برآورده سازد.
معادن	جمع معدن
زرع	کشت

-کشور ترکمنستان در کدام قسمت آسیا و در کدام سمت کشور ما قرار دارد؟

جمهوری ترکمنستان که مرکز آن شهر عشق‌آباد است، از جمله کشورهای آسیای میانه بوده و در طرف شمال کشور ما واقع شده است. این کشور نیز مانند جمهوری‌های تاجکستان و ازبکستان در سال ۱۳۷۰هـ ش. از اتحاد جماهیر شوروی سابق استقلال حاصل کرد. مساحت این کشور ۴۸۸۱۰۰ کیلومتر مربع است، و جمعیت آن حدود شش میلیون نفر می‌باشد. اکثریت مردم این کشور به زبان ترکمنی و روسی صحبت می‌کنند. مردم این کشور مسلمانند. شغل بیشتر مردم ترکمنستان زراعت و مالداری است و از نظر تولید پنبه در جهان معروف است. قالین‌بافی مهم‌ترین صنایع دستی این کشور می‌باشد. ترکمنستان دارای منابع نفت و گاز است. پنبه، پارچه‌های نخی، قالین و نفت از جمله مهم‌ترین کالاهای صادراتی این کشور می‌باشد.

فعالیت در داخل صنف

جدول ذیل را در کار گروهی به کتابچه های تان تکمیل کنید:

موقعیت ترکمنستان نسبت به افغانستان	پایتخت	مهمترین محصولات زراعتی	دین	زبان

سؤال ها:

۱- شغل بیشتر مردم ترکمنستان چیست؟

۲- چرا کشور ترکمنستان از صادرکننده گان قالین و نفت به کشورهای دیگر است؟

فعالیت خارج از صنف

مطالب عمدهٔ درس را بیرون نویس کنید و در کتابچه های خود بنویسید

درس (۲۰)

کشورهای همسایه

۶- چیـــــــن

با لغات واصطلاحات زیر آشنا شوید

تنوع	گوناگون
واردات	کالاهاییکه از کشور دیگر آورده میشود
صادرات	کالاهائیکه به کشور دیگر ارسال میگردد.

هدف:
- شاگردان با جمهوری مردم چین آشنا شوند.

-کشور چین به کدام طرف کشور عزیز ما موقعیت دارد؟

جمهوری مردم چین از جملهٔ کشورهای بزرگ قارهٔ آسیا و جهان به شمار می رود. چین همسایهٔ شمال شرقی ما بوده و در منطقهٔ واخان، سرحد کوتاهی با افغانستان دارد.

چین از جملهٔ پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان است. نفوس آن تقریباً به یک میلیارد و سه صد ملیون نفر می‌رسد. این کشور پهناور دارای تقریباً نه و نیم میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد.

پایتخت این کشور بیجنگ (پیکینگ) می‌باشد و مردم این کشور به زبان چینایی صحبت می‌نمایند. محصولات زراعتی این کشور برنج، گندم، جو، پنبه، لبلبو و غیره بوده و همچنان صنایع موترسازی، کشتی‌سازی، پارچه‌بافی، ماشین‌آلات زراعتی، وسایل الکترونیکی، پلاستیکی وغیره نیز در این کشور رونق خوبی یافته است. چین امروزه به یکی از پرتولیدترین کشورهای دنیا تبدیل شده و محصولات گوناگون این کشور تقریبا به تمام کشورهای دنیا صادر می‌گردد.

SS (D) 0607

پنبه، پشم، پوست، میوهٔ خشک از کشور ما به چین صادر و در عوض، چای، منسوجات، مواد تعمیراتی، کاغذ، ظروف پلاستیکی، رادیو، تیپ ریکاردر، تلویزیون کمپیوتر، ماشین آلات و غیره از چین به افغانستان وارد می‌شود.

کشور چین بنا بر وسعت و فواصل مختلف با بحر، دارای آب و هوای متنوع می‌باشد. قسمت‌های شمالی آن، زمستان سرد و تابستان معتدل دارد و جنوب این کشور زمستان معتدل و تابستان گرم طولانی و مرطوب دارد.

فعالیت در صنف

جدول ذیل را در کار گروهی در کتابچه های تان تکمیل کنید:

موقعیت چین نسبت به افغانستان	پایتخت	محصولات زراعتی	صنایع	زبان	اشیایی که از چین به وطن ما وارد می‌شود.

سؤال ها:

۱- آب و هوای چین چگونه است؟
۲- صادرات وطن ما به چین چه است؟
۳- چه چیزها را ما از کشور چین وارد میکنیم؟
۴- فرق بین صادرات و واردات چیست؟

تاریخ اسلام

وضعیت شبه جزیرهٔ عرب قبل از اسلام

اهداف:
- آشنایی نسبی شاگردان با وضع شبه جزیرهٔ عربستان قبل از اسلام.
- تشخیص نکات عمده و عوامل ظهور اسلام.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

ارث	آنچه از مال دنیا از مرده بجا می‌ماند و به خانواده او می‌رسد.
اشراف	بزرگان، شریف‌ها.
هدیه	تحفه
شبه جزیره	به سرزمینی گفته می‌شود که از سه طرف به آب و از یکطرف به خشکه محدود باشد.

- وضع عربستان قبل از اسلام چگونه بود؟
- شهر مکه از چه اهمیتی برخوردار بود؟
- عوامل ظهور اسلام چه بود؟

خورشید دین مقدس اسلام از سرزمین حجاز طلوع نمود. حجاز قسمتی از شبه‌جزیرهٔ عربستان بود که شهرهای مکه، مدینه و طایف در آنجا قرار داشت. مردم شبه جزیرهٔ عربستان عرب هستند. در وقت ظهور اسلام مردم این شبه‌جزیره عمدتاً صحرانشین و تعداد کمی از آنها شهرنشین بودند. عربها زنده‌گی قبیله‌یی داشتند. هر قبیله مجموعه‌یی از خانواده ها بود که افراد آن زیر فرمان بزرگ ترین فرد قبیله که بنام شیخ یاد می‌شد، زنده‌گی می‌کردند. ساکنان مکهٔ معظمه از قوم قریش بودند که در آن قبیله‌های بنی‌هاشم و بنی امیه شهرت داشتند. پیغمبر ما حضرت محمدﷺ از قبیلهٔ بنی هاشم بود.

مهمترین شهر عربستان «مکه» بود. این شهر بین راه تجارتی یمن، شام (سوریه) و اتیوپیا یا حبشه قرار داشت. سرزمین مکه منطقهٔ حاصلخیز نبود، اما چون بر سر راه کاروانهای تجارتی قرار داشت و خانهٔ کعبه در آنجا بود، از اهمیت زیاد برخوردار بود.

خانهٔ کعبه قرن‌ها قبل از تولد حضرت محمدﷺ به وسیلهٔ حضرت ابراهیمعليه‌السلام در مکهٔ معظمه آباد شد. این خانه، محل پرستش خدای واحد بود. اما بعدها، بت‌پرستی در عربستان رواج یافته و عربها آنجا را به بتکده تبدیل کردند. آنها مجسمه‌هایی را که از سنگ، چوب و فلز می‌ساختند در کعبه قرار می‌دادند. هر قبیله یک بت داشت و به این دلیل، خانهٔ کعبه مورد احترام و محل زیارت همهٔ قبایل بود. ساکنان مکه اکثر بت‌پرست بودند و به خرافات عقیده داشتند. دختران نوزاد را مطابق رسم ورواج خود زنده به گور می‌کردند.

اشراف قریش از بت‌پرستی حمایت می‌کردند، زیرا آنها از رفت و آمد کاروانهای تجارتی و هدایایی که مردم به پای بت‌ها می‌ریختند، سود می‌بردند. برخی از ساکنان مکه تجارت می‌کردند و عده‌یی کارهای مربوط به کعبهٔ شریف را انجام میدادند. وظایف و کار و کسب از پدران به فرزندان به ارث می‌رسید.

فعالیت در صنف

درکار گروهی جاهای خالی را در کتابچه های تان با جملات مناسب پر کنید و در صنف ارائه نمایید.

اهالی مکه قبل از اسلام بت پرست بودند، وبه خرافات عقیده داشتند.

سؤال ها:

۱- شهر مکه از چه اهمیتی برخوردار بود؟

۲- خانهٔ کعبه[1] شریف توسط چه کسی دوباره بنا شد؟

۳- پیغمبر ما حضرت محمدﷺ از کدام قبیله بود؟

۴- مطابق به نمونهٔ فوق سه سؤال دیگر خودتان ترتیب نمائید.

۱- خانهٔ کعبه قبلاً در طوفان نوح از بین رفته بود.

زنده‌گی حضرت محمدﷺ
(از تولد تا بعثت)

اهداف:
- شاگردان با زنده‌گی و رفتار حضرت محمدﷺ آشنا شوند.
- شاگردان توان مبارزه با مشکلات را پیدا نمایند.
- روحیهٔ اسلامی در وجود شاگردان تقویت گردد.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

جد	پدرکلان
یکتا	صفتی برای خداوند، واحد و یگانه.
مبعوث	فرستاده شده، روانه شده.
دایه	زنی که فرزند دیگری را شیر دهد و بزرگ کند.
انتشار	پراکنده کردن، نوشته‌یی را در تعداد زیادی چاپ کردن.
ابابیل	پرنده‌یی است که آنرا در دری پرستو گویند.

- دوران کودکی حضرت محمدﷺ چگونه بود؟
- دوران جوانی حضرت محمدﷺ از چه قرار بود؟

عبدالمطلب، جد حضرت محمدﷺ بود. عبدالله پدر رسول اکرمﷺ دوه ماه پیش از تولد آنحضرتﷺ در سفری که به شام رفته بود، وفات کرد و در یثرب (مدینه) به خاک سپرده شد.

حضرت محمدﷺ در سالیکه به عام الفیل معروف است (سالی که سپاه ابرهه بر فیل‌ها سوار و برای ویران کردن خانهٔ کعبه به مکه آمدند، اما به فرمان خداوند(ج) به وسیلهٔ پرنده‌گانی بنام ابابیل، هلاک شدند)[۲] در دوازدهم ماه ربیع الاول شب دوشنبه مطابق ۵۷۰ میلادی در مکهٔ معظمه چشم به دنیا گشود و چهل سال بعد به پیامبری مبعوث شد. در آن وقت مردم عربستان، کودکان خود را برای پرورش و شیر دادن، به دایه‌ها می‌سپردند. بی بی آمنه مادر حضرت محمدﷺ نیز فرزندش را به زنی به نام حلیمهٔ سعدیه سپرد تا او را پرورش و شیر دهد. حضرت محمدﷺ چهار سال نزد بی‌بی حلیمه در صحرا ماندند. زنده‌گی سخت و سادهٔ صحرا، رسول اکرمﷺ را نیرومند بار آورد، و به او زنده‌گی ساده را آموخت. زمانی که پیغمبر بزرگوار

[۲] سورهٔ فیل (الم ترکیف ...)

ما شش ساله شدند، بی‌بی آمنه او را به یثرب برد و آرامگاه پدرش را زیارت نمود. در حین بازگشت، بی‌بی آمنه سخت مریض شد و در راه جان به حق سپرد. حضرت محمدﷺ از وفات مادر بسیار غمگین گردید. از آن پس پدرکلانش عبدالمطلب نگهداری آنحضرتﷺ را به دوش گرفت. حضرت محمدﷺ ۸ ساله بودند که عبدالمطلب جد آنحضرت وفات کرد. از آن به بعد کاکای شان ابوطالب سرپرستی آنحضرتﷺ را به عهده گرفت. ابوطالب به تجارت اشتغال داشت و در بعضی سفرها برادرزادهٔ خود را نیز با خود می‌برد.

حضرت محمدﷺ دوران کودکی را پشت سر گذاشت. در سن جوانی آنحضرتﷺ در بین همهٔ مردم به پاکدامنی، امانت‌داری و راستکاری‌اش شهرت داشته و او را «امین» می‌گفتند.

۱- بی‌بی خدیجه اولین زوجهٔ حضرت محمد"ص" است که از او دو پسر و چهار دختر به دنیا آمد.

۲- بی‌بی ماریه قبطیه زوجهٔ دیگر حضرت محمد"ص" است که از او یک پسر بنام ابراهیم به دنیا آمد. همه اولادهای ذکور آن حضرت در سن کودکی وفات نموده‌اند.

بی‌بی خدیجه یک زن ثروتمند از خانواده‌های قریش بود. با پیشنهاد ابوطالب، بی‌بی خدیجه قسمتی از سرمایهٔ خود را برای تجارت در اختیار حضرت محمد(ص) قرار داد و در این سفر امانتداری آنحضرت(ص) بیش از پیش نزد مردم آشکار شده و همین امر باعث ازدواج او با بی‌بی خدیجه گردید. بی‌بی خدیجه همسر مهربان و فداکار برای حضرت محمد(ص) بود. او بعد از اسلام آوردن خدمات بزرگی به دین مقدس اسلام انجام داد، تا آنجا که همهٔ دارایی خود را در راه خدا (ج) و انتشار دین اسلام مصرف کرد.

حضرت محمد(ص) از بت‌پرستی مردم مکه بسیار آزرده خاطر بود. آرزوی آنحضرت(ص) این بود که روزی مردم از بت‌پرستی نجات یابند و خدا (ج) را پرستش نمایند.

فعالیت در صنف

در کار گروهی ستون سمت چپ را به ستون سمت راست ربط دهید و در صنف ارائه نمایید.

- در سال ۵۷۰ میلادی	- پدر رسول اکرم (ص)
- در ۶ ساله‌گی	- جد رسول اکرم (ص)
- در ۸ ساله‌گی	- مادر حضرت محمد (ص)
- بی‌بی آمنه	- دایهٔ حضرت محمد (ص)
- عبدالمطلب	- عبدالمطلب جد پیامبر(ص) وفات کرد
- عبدالله	- مادر پیامبر(ص) وفات کرد
- بی‌بی حلیمه	- حضرت محمد (ص) در مکه متولد شد

سؤال ها:

۱- آیا نام پدر، مادر، دایه، کاکا و جد حضرت محمد(ص) را می‌دانید؟

۲- زنده‌گی در صحرا بالای حضرت محمد(ص) چه تأثیری گذاشت؟

۳- منظور از عام الفیل چیست؟ مختصراً بیان نمایید.

۴- پسران حضرت محمد(ص) را نام بگیرید؟

۵- دختران حضرت محمد(ص) را نام بگیرید؟

۶- نام پدر و پدرکلان حضرت آمنه را از روی جدول نام بگیرید؟

۷- عبارت صحیح را با حرف «ص» و عبارت غلط را با حرف «غ» مشخص کنید.

- حضرت علی (رض) پسر کاکای حضرت محمد(ص) بود. ( )

- جد امویان هاشم نام داشت. ( )

- جد بنی هاشم امیه نام داشت. ( )

زنده‌گی حضرت محمدﷺ
(از بعثت تا هجرت)

هدف:
- آشنایی با زنده‌گی حضرت محمدﷺ از بعثت تا هجرت.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

ظهور	آشکار، هویدا، پیدا شدن
هجرت	از وطن دور شدن
عیادت	احوال پرسی از مریض
اسلام	تسلیم شدن، دین اسلام را پذیرفتن
نفوذ	اثر کردن، فرو رفتن
ایمان	عقیده
غار حرا	غاری در شش کیلومتری شمال شرقی مکه که محل عبادت رسول خدا (ج) پیش از بعثت بود.
مبعوث	فرستاده شده
بعثت	فرستادن

- حضرت محمدﷺ چگونه به پیغمبری مبعوث شدند؟
- بعد از بعثت، حضرت محمدﷺ با چه مشکلاتی مقابله میکردند؟

حضرت محمدﷺ در هر سال یک ماه به غار حِرا در جبل النورکه در نزدیکی مکهٔ معظمه موقعیت داشت می‌رفتند، و در آنجا به عبادت و تفکر می‌پرداختند. آنحضرتﷺ سکوت و تنهایی را دوست داشتند، حضرت محمدﷺ در (۴۰) ساله‌گی در غار حرا به پیغمبری مبعوث گردیدند و از آنزمان دین مقدس اسلام ظهور نمود. برگزیده‌شدن حضرت محمدﷺ از جانب پروردگار عالم به پیغمبری را بعثت می‌نامند. حضرت ابوبکرصدیقؓ از مردان، حضرت بی بی خدیجه(رض) از زنان و حضرت علیؓ از کودکان، اولین کسانی بودند که به اسلام ایمان آوردند.

حضرت محمدﷺ در ابتدا به طور پنهانی مردم را بـه دیـن مقـدس اسـلام دعـوت می‌کردند. با ایـن کار کـم کـم عـده‌یی از مـردم ستمـدیـده و بعـضی از بـــزرگان مکه، به دیـن مبین اسلام گرویدند. بعد از سه سـال خداونـدﷻ بـه آنحـضرتﷺ فرمان داد که مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید و آنان را از بت‌پرستی باز دارد.

دین اسلام روز به روز گسترش مـی‌یافـت و عامـۀ مـردم از ایـن دعـوت، اسـتقبال می‌کردند. کفار مکه، از نفوذ اسلام احساس خطر کردند. آنها درک نمودند که اگـر بت‌پرستی از میان برود، هیچگاه نمی‌توانند بر مردم حکمروایی نمایند. ازاینرو، گرد هـم جمـع شـدنـد و به فکر چاره افتادند. ایشان ابتدا تصمیم گرفتند که حـضرت محمد(ص) را با پول و مقام راضی نموده و از راه خداﷻ باز دارند تا از پیشرفت دین اسلام جلوگیری کنند. آنان به رسول خداﷻ چنین پیغام فرستادند:

"... از این دعوت دست بردار تا ثروت خود را در اختیـار تـو قـرار دهـیم و تـرا بـه ریاست خود انتخاب کنیم."

حضرت محمدﷺ در جواب آنها فرمودند: "به خدا قسم، اگر خورشـید را در دسـت راست من و مهتاب را در دست چپ من بگذارند تـا دسـت از ایـن دعـوت بـردارم، هرگز چنین نخـواهم کـرد، حتـی اگـر در ایـن راه جـان خـود را از دست بدهم."

زمانیکـه کفـار فهمیدنـد کـه آن حـضرتﷺ از دعـوت بـه اسـلام دست نمی‌کشد به فکر آزار و اذیت ایـشان و یـارانش افتادنـد. بـلال، یاسـر، سـمیه و بـسیاری دیگـر از یـــاران آن حـــضرتﷺ در زیـــر شـدیدتـرین شـکنجه‌هـا مقاومـت کردند و بعضی از آنها جام شهادت نوشیدند، حتی خود حضرت پیغمبـرﷺ هـم از

این آزارها در امان نماند. در راه‌ها و کوچه‌ها به آنحضرتﷺ حمله می‌نمودند و با سنگ ایشان را مجروح می‌کردند.

با وجود همهٔ این مشکلات، رسول اکرمﷺ در عزم خویش استوار ماندند و از دعوت به اسلام و خداپرستی لحظه‌یی دست بر نداشتند. قرآن مجید از جانب خداوندﷻ به تدریج و بنا به ضرورت به وسیلهٔ حضرت جبرئیلؑ بر آنحضرتﷺ نازل گردید.

فعالیت در صنف

در کار گروهی جاهای خالی را با جملات مناسب در کتابچه های تان تکمیل کنید.

- خداوندﷻ در سال سوم بعثت، رسول اکرم ﷺ را وظیفه داد:
(.....)
- از زنده‌گی حضرت محمدﷺ در زمان بعثت می‌آموزیم که:
(.....)

سؤال ها:

۱- چرا حضرت محمدﷺ به غار حِرا می‌رفتند؟

۲- حضرت محمدﷺ در آغاز بعثت مردم را به اسلام چگونه دعوت می‌کردند؟

۳- حضرت محمدﷺ در جواب پیشنهاد مشرکین چه می‌گفتند؟

۴- اولین کسانی که به اسلام ایمان آوردند کی ها بودند؟

زنده‌گی حضرت محمدﷺ
(از هجرت تا رحلت)

هدف:
- آشنایی با زنده‌گی حضرت محمد ﷺ از زمان هجرت تا رحلت.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

مشرکین	کسانی که برای خداوند(ج) شریک قرار می‌دهند.
کفار	جمع کافر، کسانی که به دین حق ایمان ندارند
عهد	پیمان، میثاق
انصار	یاری‌کننده‌گان، مسلمانان مدینه که به پیامبر اکرم و مهاجرین کمک کردند.
تقویم	حساب زمان، جنتری، سالنما
غزوه	جنگهایی که خود حضرت محمدﷺ در آن حضور داشتند.

- چه عواملی باعث هجرت مسلمانها شد؟
- مکهٔ معظمه چگونه فتح گردید؟

وقتی که سختگیری بت‌پرستان زیاد شد، حضرت محمدﷺ هدایت دادند که تعدادی از مسلمانها به کشور حبشه هجرت نمایند. عده‌یی از مسلمانها که در ترکیب آنها حضرت عثمانرضی الله عنه و حضرت جعفررضی الله عنه بن ابی طالب شامل بودند به حبشه رفتند. زمانی که مشرکین خبر شدند، خشمگین گردیده و مبارزه علیه اسلام را شدیدتر کردند. کفار قریش باهم عهد کردند که "رابطهٔ خود را با مسلمانها قطع کرده و با آنان خرید و فروش و ازدواج نکنند." آنگاه عهدنامه‌یی در این باره نوشتند و آنرا در خانهٔ کعبه گذاشتند.

از آن به بعد، پیغمبرﷺ و یارانش در دره‌یی بنام "شعب ابو طالب" بیرون از مکه به سر می‌بردند. آنان سه سال در کمال سختی در آن دره زنده‌گی کردند تا اینکه پیامبرﷺ از جانب خداوندجل جلاله آگاه شد که موریانه عهدنامهٔ کافران را خورده است. ابوطالب این خبر را به کافران داد و از آنان خواست که عهدنامه را بیاورند. و چنین گفت: اگر محمدﷺ درست نگفته باشد، او را بشما تسلیم خواهم کرد. کافران رفتند و دیدند که پیامبرﷺ درست گفته است، بنا بر این، به پیغمبرﷺ و مسلمانان اجازه دادند که دوباره به مکه بازگردند.

از آن پس، پیامبرﷺ از هر فرصتی برای دعوت مردم به اسلام استفاده می‌کردند. در هنگام مراسم حج که مردم زیادی برای زیارت کعبه می‌آمدند، پیامبر اکرمﷺ آنان را با اسلام آشنا نموده و دعوت خود را به وسیلهٔ آنان به گوش مردم می‌رساندند. از جمله کسانی که دعوت حضرت محمدﷺ را پذیرفتند عده‌یی از قبایل اوس و خزرج یثرب (مدینه) بودند. از همین جا بود که مقدمهٔ هجرت مسلمانها به یثرب فراهم گردید.

بت‌پرستان برای جلوگیری از گسترش اسلام، به هر کاری دست می‌زدند، اما روز به روز بر تعداد پیروان حضرت محمدﷺ افزوده می‌شد. سرانجام، کافران تصمیم گرفتند که آنحضرتﷺ را شبانه در خانه اش به قتل برسانند. حضرت محمدﷺ از طرف خداوند ﷻ از تصمیم آنها آگاه شد و به همین جهت، آن شب حضرت علیؓ در بستر پیغمبرﷺ خوابید و بدین ترتیب دسیسهٔ مشرکین نقش بر آب گردید. حضرت پیغمبرﷺ به طور پنهانی از خانه بیرون آمد و همراه حضرت ابوبکر صدیقؓ به یثرب هجرت فرمودند. بعد ازین، نام یثرب به "مدینهٔ منوره" تبدیل شد. هجرت حضرت محمدﷺ مطابق ۶۲۲ میلادی از مکهٔ معظمه به مدینهٔ منوره صورت گرفت که مبدأ تاریخ مسلمانها است.

پیغمبرﷺ جنگ و خونریزی را دوست نداشتند، ولی برای دفاع از اسلام و از بین بردن مخالفین دین مقدس اسلام، ناچار بودند که جهاد نمایند. ازاینرو، در مدینه سپاهی را متشکل از مهاجرین و انصار، ایجاد کردند.

مهمترین غزوه‌هایی که حضرت محمدﷺ در آنها شرکت داشتند، عبارتند از: بدر، اُحد، خندق، خیبر و فتح مکهٔ معظمه. در سال هفتم هجرت، آنحضرتﷺ به پادشاهان روم، حبشه، مصر و ایران نامه ها فرستادند و آنها را به اسلام دعوت کردند. بعضی از شاهان گرچه علنی اسلام نیاوردند، ولی قاصد رسول اکرمﷺ را به بسیار احترام رخصت نمودند. تنها خسرو پرویز پادشاه ایران با قاصد و پیغام آنحضرتﷺ بی‌احترامی کرد که به جزای عمل بد خود نیز رسید.

دعوت به اسلام هر روز با استقبال بیشتری رو به رو می‌شد. با وجود این، کافران قریش از مخالفت با مسلمانها دست بر نمی‌داشتند. سر انجام، حضرت محمدﷺ با سپاه بزرگ به طرف مکه حرکت کردند. مسلمانها بدون جنگ شهر مکه را فتح نمودند. پس از فتح مکه، حضرت محمدﷺ وارد خانهٔ کعبه شده و بتهای کافران را از آنجا برداشتند.

پیامبر اسلام در سن ۶۳ ساله‌گی در سال یازدهم هجری در مدینهٔ منوره رحلت و در آنجا دفن شدند. ایشان همانند مردم عادی زنده‌گی می‌کردند. خانه، غذا و لباس شان ساده بود. هرگز خود را از دیگران برتر نمی‌دانستند. نسبت به دوستان و مؤمنان مهربان بودند. کودکان را دوست می‌داشتند و با زنان و اهل خانهٔ خود بسیار روش نیکو داشتند.

فعالیت در داخل صنف

در کار گروهی عبارت‌های سمت راست را با عبارت‌های مناسب در سمت چپ وصل کنید.

- ۶۲۲ میلادی
- حضرت علی رضی الله عنه
- به عمر ۶۳ ساله‌گی

- در وقت هجرت به بستر پیغمبر ﷺ خوابید.
- حضرت محمد ﷺ به رحمت حق پیوست.
- هجرت حضرت محمد ﷺ از مکه به مدینه منوره و مبدأ تاریخ مسلمانها.

سؤال ها:

۱- مسلمانها به کجا هجرت کردند، و چرا؟

۲- کفار قریش بر علیه مسلمانها چه عهدی بستند؟

۳- حضرت محمد ﷺ به کدام شاهان نامهٔ دعوت به اسلام را فرستادند؟ کدام شاه به نامه و قاصد بی احترامی نمود؟

۴- پیغمبر و یارانش چند سال در شعب ابوطالب زنده‌گی کردند؟

۵- قبیله اوس و خزرج به چه طریقی به دین اسلام دعوت شدند؟

۶- پیامبر چرا به یثرب رفت و درین سفر چه کسی او را همراهی کرد؟

۷- غزوه های پیامبر با کفار چه نام دارد و چند غزوه را نام ببرید؟

فعالیت درخارج صنف:

حضرت محمد ﷺ چگونه زنده‌گی می‌کردند، مطلبی را در این مورد تهیه نمایید و در صنف ارائه کنید.

خلفای راشدین

حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه

(از ۱۱ تا ۱۳ هجری)

اهداف:

- آشنایی با زنده‌گی حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

خلافت	خلیفه شدن، جانشین شدن
بیعت	پیمان دوستی و وفاداری، عهد و پیمان
مشوره	صلاح اندیشی
مرتد	کسیکه از دین اسلام برگشته باشد.
صحیفه	مجموعه‌یی از احکام الهی

- حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه چگونه به خلافت رسیدند؟ چه کارهایی در زمان او انجام شد؟

بعد از رحلت حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مهاجرین و انصار در محلی بنام سقیفهٔ بنی ساعده جمع شدند تا برای تنظیم امور مسلمین شخص خوبی را به حیث خلیفه انتخاب نمایند. بعد از یک سلسله مشوره‌ها در ماه ربیع الاول سال یازدهم هجری حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه به حیث خلیفه انتخاب گردیدند و تمام انصار و مهاجر از صمیم قلب به ایشان بیعت کردند.

- **چه کارهایی در زمان خلافت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه انجام شد؟**

برخی از خدمات مهم حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه در راه اسلام عبارتند از:

- آنانی را که از دادن زکات خودداری می‌کردند، با تدبیر عالی متوجه دین اسلام نمودند.
- سوره‌ها و آیات قرآن شریف را که در ورقهای جدا جدا نوشته شده بود، در صحیفه‌ها جمع کردند.
- در وقت خلافت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه راه انتشار دین اسلام به تمام مناطق شمال حجاز (عربستان سعودی) که بنام شام یاد می‌شد و عبارت بود از سوریه، لبنان، اردن و فلسطین امروزی، و همچنین بین النهرین (عراق) باز شد.

حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه در سال سیزدهم هجری بعد از دو سال و سه ماه خلافت به عمر ۶۳ ساله‌گی وفات نموده و در روضهٔ نبوی به خاک سپرده شدند.

فعالیت در صنف

هر گروه از شاگردان بعد از گفتگو باهم خلاصهٔ درس را در صنف ارائه نماید.

سؤال ها:

۱- حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه چگونه به خلافت رسید؟

۲- در زمان خلافت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه چه کارهایی صورت گرفت؟

۳- عبارات زیر را در کتابچه های تان بنویسید و عبارت صحیح را با حرف (ص) و عبارت غلط را با حرف (غ) مشخص کنید.

- حضرت ابوبکر صدیق (رض) در سال ۱۲ هجری به خلافت رسید. ( )
- حضرت ابوبکر صدیق (رض) به عمر ۶۳ ساله‌گی وفات کرد. ( )
- حضرت ابوبکر صدیق از اینکه هر سخن حضرت محمد (ص) را تصدیق میکرد، از طرف حضرت رسول اکرم (ص) برای شان لقب "صدیق" داده شد. ( )

درس (۲۶)

حضرت عمر رضی الله عنه

(۱۳ تا ۲۴ هجری)

اهداف:

- آشنایی با زنده‌گی حضرت عمر رضی الله عنه
- درک قضاوت خوب و بد.
- تقویهٔ روحیهٔ صداقت و خدمتگزاری به جامعه

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

اصحاب	یاران و دوستان، مسلمانانیکه رسول اکرم (ص) را دیده و مصاحبت کرده باشند.

- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه چگونه به خلافت رسیدند؟
- چه کارهایی در زمان او انجام شد؟

حضرت عمر رضی الله عنه در سال ششم بعثت به طور آشکار به دین اسلام مشرف شدند، که این عمل او مشرکین را سخت در هراس انداخت.

گسترش قلمرو اسلام تا حدود ۸۰ سال پس از رحلت پیامبر اسلام

وقتی که حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه مریض شدند، در مورد تعیین جانشین خود با اصحاب کرام مشوره کردند. در نتیجه تمام اصحاب، حضرت عمر رضی الله عنه را برای این وظیفهٔ مهم و مقدس انتخاب نمودند. زمانی که ابوبکر صدیق رضی الله عنه درین مورد موافقهٔ مردم را دریافتند، فرمانی نوشتند تا بعد از وفات شان در حضور مسلمانها

خوانده شود. بدین ترتیب حضرت عمرﷺ بعد از وفات حضرت ابوبکر صدیقﷺ در سال سیزدهم هجری وظیفهٔ مهم خلافت را بر عهده گرفتند.

در وقت خلیفهٔ دوم چه کارهایی صورت گرفت؟

مهم‌ترین کارهایی که درین زمان صورت گرفت عبارت بود از:

۱- دامنهٔ خلافت اسلامی در سر زمین‌های عراق، سرحدات غربی و جنوب غرب افغانستان، ایران، شام و مصر توسعه یافت.

۲- برای اداره کردن مناطق قلمرو خلافت، دفاتر منظم به وجود آمد و برای اولین بار بیت المال (خزانه) و ادارهٔ مالیاتی ایجاد شد.

۳- اشخاص با تقوا برای اجرای امور مقرر گردیدند.

۴- برای رفاه مردم راه‌ها، پلها، مدارس دینی، مساجد و شهرهای جدید اعمار گردید.

۵- تاریخ هجرت حضرت محمدﷺ مبدأ تاریخ مسلمانها قرار گرفت.

هرکس می‌توانست به آسانی با ایشان ملاقات نماید، در هنگام شب گزمه میکردند تا از احوال مردم باخبر شوند. در حصهٔ قضاوت بین اولاد خود و دیگران فرق نمی‌گذاشتند.

حضرت عمرﷺ در ۲۷ ذی الحجه حین ادای نماز صبح در مسجد نبوی بودند که ناگاه یک غلام مجوسی (آتش پرست) بنام ابو لؤلؤ با شمشیر زهر آلود به خلیفه حمله کرد که در اثر جراحت بی‌هوش گردیدند. وقتی که به هوش آمدند ۶ نفر را تعیین نمود تا بعد از شهادت شان یکی را به حیث خلیفه انتخاب نمایند. حضرت عمرﷺ بعد از ده سال و پنج ماه خلافت در سال ۲۴ هجری به عمر ۶۳ ساله‌گی به مقام عالی شهادت نایل گردیدند و در جوار مقبرهٔ حضرت محمدﷺ دفن شدند.

فعالیت در صنف

بعد از گفتگو در کار گروهی جاهای خالی را با جملات مناسب پر کنید.

کارهاییکه در زمان خلیفهٔ دوم صورت گرفت

دامنهٔ خلافت اسلامی در تمام سرزمین‌های عراق، ایران، سرحدات غربی و جنوب غرب افغانستان، شام و مصر گسترش یافت.

؟

؟

؟

؟

سؤال ها:

در کار گروهی پاسخ سؤال‌ها را در صنف ارائه دارید؟

۱- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه چگونه و در چه سالی به خلافت رسید؟

۲- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه برای تعیین خلیفه بعد از خود چه تدبیری گرفته بودند؟

۳- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه چگونه شخصیتی بودند؟

فعالیت در خارج صنف:

به کمک اولیا و دوستان درس آینده را بخوانید.

درس (۲۷)

حضرت عثمان رضی الله عنه

(از ۲۴-۳۶ هجری)

اهداف:

- آشنایی با دوران خلافت حضرت عثمان رضی الله عنه
- تقویهٔ روحیه خدمتگذاری و صرف مال در راه اسلام.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

حلم	بردباری، تحمل
فتح	پیروزی، موفقیت

- حضرت عثمان رضی الله عنه چگونه به خلافت رسیدند؟
- چه کارهایی در زمان خلیفهٔ سوم صورت گرفت؟

بعد از شهادت حضرت عمر رضی الله عنه همان شش نفر (حضرت عثمان رضی الله عنه، حضرت علی رضی الله عنه، حضرت طلحه رضی الله عنه، حضرت زبیر رضی الله عنه، حضرت عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه، حضرت سعد بن وقاص رضی الله عنه)، به نام شورای اسلامی باهم جمع شدند و بعد از سه روز مشوره حضرت عثمان رضی الله عنه را به حیث خلیفه تعیین کردند.

چه کارهای مهمی درین زمان صورت گرفت؟

- حضرت عثمان رضی الله عنه اکثر دارایی خود را در راه انتشار دین اسلام به مصرف رسانیدند.
- شورش‌هایی که در گوشه و کنار اسلام به وجود آمده بود در این زمان از بین برده شد.
- قرآن مجید در زمان خلافت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه جمع آوری گردیده بود و در زمان خلافت حضرت عثمان رضی الله عنه در مصاحف تکثیر و در مناطق مفتوحهٔ اسلامی ارسال گردید.
- دو نوع فتح نصیب مسلمانها گردید:

الف: فتح دوبارهٔ آن مناطقی که در وقت حضرت عمر رضی الله عنه فتح گردیده ولی بعد از شهادت وی شورش کرده بودند، مانند: ری (تهران)، همدان، اسکندریه، و آذربایجان.

ب: فتوحات سرزمین‌های جدیدی مانند: برخی از مناطق آسیای صغیر (ترکیه) و برخی از قسمت‌های آفریقای شمالی. همچنین، جزیرهٔ قبرس که در دست

رومی‌ها بود فتح شد و بسیاری قسمت‌های افغانستان درین زمان به دین اسلام مشرف گردید. در این دوره قوۀ بحری به وجود آمد.

در سالهای آخر دورۀ خلافت حضرت عثمان رضی الله عنه بعضی اشخاص از حلم شان استفاده ناجایز کرده و بنا بر آن به ایجاد اختلافات دست زدند، تا اینکه مخالفین در خانۀ خلیفۀ سوم بالا شدند و خلیفۀ سوم را در حالیکه به تلاوت قرآن شریف مشغول بودند، به شهادت رسانیدند.

حضرت عثمان رضی الله عنه دوازده سال خلافت کردند و در سال ۳۶ هجری خلافت شان به آخر رسید.

فعالیت در صنف

در کار گروهی جاهای خالی را با جملات مناسب پر نمایید.

کارهایی که در زمان خلیفۀ سوم انجام گردید

- خلیفۀ سوم تمام دارایی خود را در راه انتشار اسلام به مصرف رسانیدند
- ؟
- ؟
- ؟

سؤال ها:

۱- مدت خلافت حضرت عثمان رضی الله عنه چند سال بود؟

۲- کدام قسمت‌های افریقا در زمان خلیفۀ سوم فتح شد؟

۳- حضرت عثمان رضی الله عنه چگونه به خلافت رسید؟

۴- عبارات زیر را در کتابچه های تان بنویسید و عبارت صحیح را با حرف «ص» وعبارت غلط را با حرف «غ» مشخص کنید.

- حضرت عثمان رضی الله عنه از سال ۲۴-۳۶ هجری خلافت کرد. ( )
- سرزمین‌های تهران، همدان، آذربایجان دوباره در زمان خلیفۀ سوم فتح گردید. ( )
- حضرت عثمان رضی الله عنه ۱۲ سال خلافت کردند و در سال ۳۶ هجری بشهادت رسیدند. ( )

درس (۲۸)

حضرت علی رضی الله عنه

(از۳۶-۴۰ هجری)

اهداف:

- آشنایی با دوره خلافت حضرت علی رضی الله عنه
- آشنایی با کارهاییکه درین دوره انجام گرفت.
- کسب مهارت تفکیک نکات عمده.
- مبارزه برای تأمین عدالت.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

قصاص	کشتن قاتل در عوض مقتول
شهادت	کشته شدن در راه خدا
اعلام	خبردادن، مطلبی را به دیگران گفتن ازطرف حکومت

- حضرت علی کرم الله وجهه چگونه به خلافت رسیدند؟
- چه حوادثی در زمان خلافت آن حضرت روی داد؟

بعد از شهادت حضرت عثمان رضی الله عنه مهاجرین و انصار با اشتیاق تمام به حضرت علی (رض) بیعت کردند. حضرت علی رضی الله عنه کوفه را که در عراق موقعیت داشت، مرکز خلافت قراردادند، و همان روش سادهٔ زنده‌گی حضرت محمد صلی الله علیه وسلم را مانند دیگر خلفای راشدین تعقیب می‌کردند.

در وقت خلافت حضرت علی رضی الله عنه همهٔ سرزمین‌های اسلامی بدون شام (سوریه)، از او پیروی می‌کردند. در آن زمان حضرت معاویه رضی الله عنه پسر ابوسفیان حاکم شام بود. حضرت علی رضی الله عنه حضرت معاویه رضی الله عنه را به اتحاد با حکومت مرکزی اسلامی دعوت نمود، ولی معاویه فرمان وی را نپذیرفت و حضرت علی رضی الله عنه حضرت معاویه رضی الله عنه را از شام برطرف کرد. معاویه از دستور سرپیچی کرد. حضرت بی‌بی عایشه (رض)، طلحه رضی الله عنه، زبیر رضی الله عنه و حضرت معاویه رضی الله عنه خواهان آن بودند که قاتلین حضرت عثمان رضی الله عنه هرچه زودتر قصاص شوند، ولی خلیفهٔ چهارم می‌گفتند وقتی که وضع آرام گردید به قاتلین حضرت عثمان رضی الله عنه جزا داده خواهد شد. از اینرو، جنگ جمل درگرفت و به نفع حضرت علی رضی الله عنه تمام شد.

حضرت علی رضی الله عنه حضرت بی بی عایشه (رض) را احترام کرد و همرای برادرش محمّد بن ابوبکر رضی الله عنه به مدینهٔ منوره اعزام نمود.
میان حضرت علی رضی الله عنه و حضرت معاویه رضی الله عنه در صفین نیز جنگ درگرفت. چون پیروزی طرفداران حضرت علی رضی الله عنه حتمی بود، حضرت معاویه رضی الله عنه از عمرو بن عاص رضی الله عنه خواست تا چاره‌یی بیندیشد. به پیشنهاد عمرو بن عاص رضی الله عنه، لشکریان حضرت معاویه رضی الله عنه اوراق قرآن را بلند کردند و فریاد زدند که "ما همه پیروان یک کتابیم و نباید باهم جنگ کنیم". بنابر آن، فیصله شد که از هر دو جانب، نماینده‌یی انتخاب شود و هرچه آنان حکم کنند حضرت علی رضی الله عنه و حضرت معاویه رضی الله عنه قبول نمایند. عمرو بن عاص رضی الله عنه نماینده حضرت معاویه رضی الله عنه، ابوموسی اشعری رضی الله عنه نمایندهٔ حضرت علی رضی الله عنه را فریب داد و به او گفت که ما هر دو را از خلافت برکنار می‌کنیم و ابو موسی پذیرفت. ابتدا ابو موسی بر کناری حضرت علی رضی الله عنه را از خلافت اعلام کرد، اما عمرو بن عاص بر خلاف قول خود، اعلام کرد که حضرت معاویه رضی الله عنه خلیفه مسلمانها است. در این زمان عده‌یی از پیروان حضرت علی رضی الله عنه از او سرپیچی کردند ولی حضرت معاویه رضی الله عنه را نیز به خلافت قبول نداشتند. اینها را خوارج می‌گویند. آنها دست به کشتار مسلمانها زدند. حضرت علی رضی الله عنه مجبورشد با آنها در (نهروان) به مقابله بپردازد. بعد از شکست خوارج سه نفر از آنها باهم عهد کردند تا در یک روز، حضرت علی رضی الله عنه، حضرت معاویه رضی الله عنه و عمرو بن عاص رضی الله عنه را به قتل برسانند. از این سه تن، تنها عبدالرحمن ابن ملجم که مامور کشتن حضرت علی رضی الله عنه بود در صبح روز ۱۹ رمضان سال ۴۰ هجری قمری، در هنگام ادای نماز صبح در مسجد کوفه در ناحیهٔ سر حضرت علی رضی الله عنه ضربتی با شمشیر زهر آلود واردکرد که دو روز بعد به شهادت رسید. مدت خلافت شان تقریباً پنجسال دوام کرد.
حضرت علی رضی الله عنه دارای علم، تقوی، قناعت، اخلاق پسندیده و عالی بود و در دوران خلافت خود توانستند عدالت را تأمین کنند و علیه ظلم با استواری مبارزه نمایند.

بیشتر بدانید

انتشار دین اسلام در افغانستان

در افغانستان قدیم، حکومت‌های محلی یا ملوک الطوایفی جداگانه‌یی وجود داشت و حکام محلی بر مردم ظلم و ستم می‌کردند. در آن زمان عقاید گوناگونی ؛مانند: زردشتی، بودایی و برهمنی در مناطق مختلف کشور رواج داشت. این عقاید گوناگون، مردم را به مشکلات زیادی مواجه ساخته بود. نفاق و خانه جنگی، وحدت مردم کشور را برهم زده بود. به آموزش صنعت و علم نیز توجه نمی‌شد و اوضاع کشور از لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روز به روز خراب‌تر می‌شد. ازینرو، ساکنان این سرزمین از وضع زنده‌گی بسیار ناراضی بودند.

خوشبختانه در زمان خلیفهٔ دوم در حصص غربی و جنوب غربی کشور ما دین مقدس اسلام انتشار یافت و بعداً در زمان خلیفهٔ سوم، دین اسلام تا کابل رسید. تنها کابل‌شاهان (کوشانیهای کوچک) به خاطر حفظ قدرت و پادشاهی خود، مدتی را به مکر و حیله و جنگ گذشتاندند، ولی وقتی که فهمیدند که تاب مقاومت ندارند به مسلمانها تسلیم شدند و کابل توسط مسلمانها فتح گردید.

زمانیکه کابل به دست مسلمانها افتاد، راه دعوت به اسلام باز گردید و در مدت بسیار کم، قسمت‌های بیشتر افغانستان به دین مقدس اسلام مشرف گردیده و همه در زیر لوای کلمهٔ توحید جمع شدند. بعد از آن مسلمانهای این کشور برای پخش دین اسلام در شبه قارهٔ هند (در عهد سلطان محمود غزنوی، سلطان غیاث‌الدین و سلطان شهاب‌الدین غوری و احمد شاه بابا) و مناطق دیگر زحمات زیادی را متحمل شدند و موفقیت‌های زیادی را کسب نمودند.

فعالیت در صنف

جاهای خالی را در کار گروهی با جملات مناسب در کتابچه های تان تکمیل کنید.

حضرت علی رضی الله عنه دارای علم و ...

سؤال ها:

۱- عمرو بن عاص چگونه شخصی بود؟ عمل او چه نتیجه‌یی را به بار آورد؟

۲- جنگ های که در زمان خلافت حضرت علی رضی الله عنه انجام شد نام ببرید؟

۳- حضرت علی رضی الله عنه توسط کی و چگونه به شهادت رسید؟

حقوق بشر

اهداف:

- شاگردان به مفهوم اعلامیه جهانی حقوق بشر آشنا شوند.
- شاگردان از این اعلامیه به نفع خود استفاده کرده بتوانند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

حیثیت	آبرو و اعتبار
نژاد	اقوامی را می‌گویند که از لحاظ شکل و رنگ پوست بدن باهم مشابه باشند.
تبعید	کسی را از شهر و جای خودش جبراً بیرون کردن
تابعیت	تابع بودن، اطاعت کردن؛ در اصطلاح سیاسی شهروند یک کشور بودن و به حیث عضو آن کشور از قوانین آن کشور پیروی کردن

- اعلامیه حقوق بشر یعنی چه و چه وقت به وجود آمد؟
- حقوق بشر شامل کدام موضوعات است؟

حقوق بشر به آن حقوق انسانی گفته می‌شود که انسان صرف نظر از وابسته‌گی‌های نژادی، مذهبی و یا سیاسی به حیث یک انسان، از آنها برخوردار است که هیچ کس نمی‌تواند به طور خودسرانه آنرا نادیده بگیرد و یا سلب نماید. گرچه اندیشهٔ حقوق بشر قدامت تاریخی دارد ولی به طور رسمی و روشن، این اصطلاح ابتدا در اعلامیهٔ حقوق بشر انگلستان گنجانیده شده بعداً در منشور حقوق بشر ایالت ویرجینیای ایالات متحدهٔ امریکا و نیز در اعلامیهٔ استقلال ایالات متحدهٔ امریکا، و سپس در اعلامیهٔ حقوق بشر و شهروند فرانسه داخل گردید. بعد از ختم جنگ جهانی دوم که در اثر آن میلیون‌ها انسان جان خود را از دست داده و خسارات زیادی بر جهان بشری وارد شد، کشورهای عضو سازمان ملل متحد بخاطر جلوگیری از وقوع این گونه فجایع جنگی اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر را تهیه و از طریق مجمع عمومی در سال ۱۳۲۷ هـ . ش. به تصویب رسانیدند.

این اعلامیه شامل یک مقدمه و ۳۰ ماده است که توجه شما را به مهم‌ترین آنها جلب می‌کنیم:

- تمام افراد بشر از لحاظ حیثیت و حقوق باهم برابر اند و باید با یکدیگر با روحیهٔ برادری رفتار کنند.
- هر کس می‌تواند بدون هیچگونه فرقی، مخصوصاً از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین، عقیدهٔ سیاسی و همچنان ملیت، دارایی و غیره از تمام حقوق بهره‌مند شود.
- هرکس حق زنده‌گی، آزادای و امنیت شخصی دارد.

- هیچ کس را نمی توان در برده‌گی (غلامی) نگهداشت و خرید و فروش برده‌گان ممنوع است.
- هیچ‌کس را نباید شکنجه نمود.
- هیچ‌کس را نباید خودسرانه توقیف، حبس یا تبعید نمود.
- هرکس حق دارد در داخل و خارج کشور آزادانه رفت و آمد کند و محل اقامت خود را انتخاب کند.
- هرکس حق دارد که دارای تابعیت باشد.
- هرکس حق دارد از تعلیم و تربیه بهره‌مند شود.
- هرکس حق دارد کار کند، اجرت مساوی بدون تبعیض دریافت کند و استراحت و تفریح نماید. کشور ما که در حدود سه دهه جنگ های تحمیلی را پشت سر گذاشته است، شدیداً به اجرای دقیق مواد این اعلامیه نیازمند است. اما همانگونه که می‌دانیم، اجرای مواد اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر نیاز به نظارت و مراقبت دقیق دارد. خوشبختانه در اجلاس **بن** قرار شد که یک کمیسیون مستقل حقوق بشر در افغانستان تأسیس شود که تخطی‌های حقوق بشری را در کشور نظارت نماید. این کمیسیون به تاریخ ۱۶ جوزای سال ۱۳۸۱ تحت عنوان «کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان» تأسیس گردید. ضرورت ایجاد و فعالیت این کمیسیون بعداً در مادهٔ ۵۸ قانون اساسی کشور اینگونه انعکاس یافت:

دولت به منظور نظارت بر رعایت حقوق بشر در افغانستان و بهبود حمایت از آن، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را تأسیس می‌نماید. هر شخص می‌تواند در صورت نقض حقوق بشری خود، به این کمیسیون شکایت کند. کمیسیون می‌تواند موارد نقض حقوق بشری افراد را به مرجع قانونی راجع سازد و در دفاع از حقوق آنها مساعدت نماید، تشکیل و طرز فعالیت این کمیسیون توسط قانون تنظیم می‌گردد.

فعالیت در صنف

هر گروه ۲ ماده از اعلامیهٔ حقوق بشر را تهیه نموده و برای دیگران تشریح نماید.

سؤال ها:

۱- اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر چه وقت بوجود آمد؟
۲- اعلامیهٔ حقوق بشر دارای چند ماده است؟
۳- پنج مادهٔ اعلامیهٔ حقوق بشر را بیان کنید.
۴- کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان به چه منظور به وجود آمد و در چه تاریخی تأسیس شد؟

محیط زیست

اهداف:

- شاگردان با محیط زیست آشنا شوند تا بتوانند از آلوده‌گی محیط زیست جلوگیری نمایند.

با لغات و اصطلاحات زیر آشنا شوید

محیط زیست	جای زنده‌گی انسانها، جانوران و گیاهان.
زباله	آشغال، کثافات و مواد فاضله

- محیط زیست چیست؟
- ما در برابر محیط زیست چه مسؤولیتی داریم؟

در هر جایی که موجودات زنده (انسانها، حیوانها و گیاهان) زنده‌گی و نشو و نما می‌نمایند، به آن محیط زیست گفته میشود. ما باید در مراقبت از محیطی که در آن زنده‌گی می‌کنیم، توجه جدی داشته باشیم و در جهت پاک نگهداشتن آن سعی نماییم. قراری که می‌دانیم فعالیت‌های انسان، از همان روزهای اول زنده‌گی، همیشه باعث ایجاد تغییراتی در محیط زیست شده است، ولی در این اواخر تأثیر این فعالیت‌ها سریع‌تر و مشخص‌تر گردیده است که برخی از این عوامل را به اختصار توضیح می‌دهیم:

الف) رشد جمعیت: تحقیقات و احصاییه‌های ملل متحد نشان می‌دهد که در هر ثانیه ۳ نفر در کرهٔ زمین افزایش می‌یابد و در ۲۵ سال جمعیت آن تقریبا دو برابر می‌شود. چنانکه می‌دانیم انسانها به غذا، مسکن و لباس احتیاج دارند که به طور مستقیم و یا غیر مستقیم از منابع زمینی تهیه می‌شود. رشد زیاد جمعیت به معنی احتیاج روزافزون افراد بشر به آب، غذا، لباس، مواد نفتی، مواد صنعتی و

مانند اینها است. اگر به مصرف این منابع توجه نشود ممکن است باعث آلـوده‌گـی محیط زیست، یا کم شدن و نابود شدن آنها گردد.

ب) مواد سوخت: سالانه ۵/۵ میلیارد تن مواد سـوخت در جهـان سـوختانده می‌شود که گازهای آن در فضا منتشر گردیده و محیط زیست را آلوده می‌سازد.

ج) شهر نشینی: ازدیاد نامناسب نفوس در شهرها، نه تنهـا بیکـاری و فقـر را موجب می‌گردد، بلکه آلوده‌گی‌ها و تراکم زباله‌ها را افزایش می‌دهد و بدین ترتیـب محیط زیست را متأثر و آلوده می‌سازد.

د) صنعت: گـسترش صـنعت نیـز باعـث سـرعت تغییـرات در محـیط زیـست می‌گردد. دود کارخانه های صنعتی هوا را آلوده کرده، حرارت کرۀ زمین را افـزایش داده و زباله‌های صنعتی باعث آلوده‌شدن شدید محیط زیست می‌شود.

بنا بر این، انسان‌ها مسؤولیت دارند که:

- از آلوده گی و تخریب محیط زیست جلوگیری نمایند.
- در جهت حفظ صلح و تأمین امنیت سرتاسری بکوشند.
- به همه افراد جامعه در زمینۀ حفظ محیط زیست آموزش دهند.
- از منابع زمینی استفادۀ درست، معقول و منطقی نمایند.

فعالیت در صنف

در کار گروهی اصطلاحات زیر را تعریف نمایید؟

- محیط زیست
- جمعیت

سؤال ها:

۱- عواملی را که باعث تغییر محیط زیست می‌شود نام ببرید.
۲- رشد جمعیت چطور باعث آلوده‌گی و تغییر محیط زیست می‌شود؟
۳- مواد سوختی چگونه باعث آلوده‌گی و تغییر محیط زیست می‌شود؟

درس (۳۱)

دخانیات

هدف:

- شناخت اضرار دخانیات و خود داری از آن.

با اصطلاحات ولغات نو آشنا شوید

دخانیات	تنباکو و امثال آن که دود میکنند یا میکشند.
اعتیاد	کسی که به عملی عادت کرده باشد.
نیکوتین	ماده مخصوص در تنباکو که سبب سستی بدن میگردد.
کاهلی	تنبلی
عواقب	سرانجام
ناگوار	ناپسند، خراب
معتاد	عادت گیرنده

– استعمال دخانیات چه مشکلاتی بار می‌آورد؟
– چگونه از استعمال دخانیات جلوگیری کرده می‌توانیم؟

آنچه که از تنباکو ساخته شده و بعضاً برای دود کردن بکار می‌رود و سبب اعتیاد (عادت) انسانها می‌گردد به نام دخانیات یاد می‌شود؛ مانند: چلم، سگرت، نسوار دهن و بینی.

در تنباکو ماده‌یی به نام نیکوتین وجود دارد که در وقت استعمال تنباکو بواسطهٔ دود کردن داخل جریان خون شده و انسان را معتاد میسازد.

مصرف دخانیات اثرات ناگواری بالای انسانها داشته و سبب امراض گوناگون می‌گردد؛ مانند امراض جهاز تنفسی، هضمی، عصبی و غیره.

استعمال دخانیات در دین مقدس اسلام جایز نیست. زیرا باعث زیانهای صحی، روانی و اقتصادی انسانها می‌گردد.

بر همهٔ ما لازم است تا خانواده، اقوام و آشنایان خویش را از اضرار و عواقب ناگوار دخانیات آگاه سازیم.

فعالیت در صنف

شاگردان به سه گروه تقسیم شوند هر گروه راجع به اضرار دخانیات با هم مشوره نموده، نظرات خود را در مورد سؤال‌های زیر ارائه نمایند.

سؤال‌ها:

۱- استعمال دخانیات چه عواقبی دارد؟
۲- استعمال دخانیات در بدن ما موجب کدام امراض می‌گردد؟

فعالیت خارج صنف:

شاگردان به کمک اولیای خویش در بارهٔ اضرار و عواقب ناگوار دخانیات مطلبی را تهیه نموده و روز بعد در صنف به دیگران ارائه نمایند.